

Samfunns geografen

Tidsskrift for
samfunnsgeografi
nr.1, 2004
årgang 14

Samfunnsgeografen

Tidsskrift for
samfunnsgeografi
nr.1, 2004
årgang 14

Leder	2
Skvis de fattige	6
hvor er jeg?	9
Med rullestol rundt sykehjemmet	12
Oslo Byaksjon-Snobbete uvitenhet?	14
Internship i FN	16
Førstereis-jente til India	18
Kraftens mørke side	21
Takk for alle bidrag!	24
Hovedfagstur til Finland	25
Konkurransen; på godt eller vondt? ...	26
Diskursiv oversvømmelse	28
Pensum økonomisk geografi	29
Mine klassikere før og etter jobb.	30
Innenfor og utenfor	31
Samfunnsgeografen gratulerer	32

Tungt førsteår?

Studentantallet på Samfunnsgeografi har økt det siste året. Denne økningen er felles for hele fakultetet. Årsakene er sikkert flere, men at den nye studiereformen har hatt noe å si er ikke å ta for hardt i. Dette er positivt. Studenter begynner på et studieløp som kan ende i en bachelorgrad i samfunnsgeografi. Men selv om de i utgangspunktet begynner på et studieprogram er det mulig å skifte i løpet av studiet. Kampen om studentene er altså ikke over i det de klikker i ruta som sier "samfunnsgeografi". Utfordringen blir da å holde på nyskjerrigheten og inspirasjonen gjennom hele studiet.

Tar du en titt på studieprogrammet for det første året av bachelorgraden i samfunnsgeografi, vil du se at det første halvåret består av ex. phil. og ex. fac., samt innføring i samfunnsgeografi I. Det neste halvåret består av metodekurs, et valgfritt emne og innføring i samfunnsgeografi II, som er basert på et prosjektarbeid om Oslo, og sterkt metodepreget. Det anbefalte studieprogrammet legger ikke opp til valg av fordypning innen faget før i tredje semester.

Vi er enig i at det er umulig med fordypning uten innføring, og at metode er en helt nødvendig del av enhver utdanning innen samfunnsvitenskap. Men å utelukkende ha innføring og metode det første året kan virke tungt. Er det slik Samfunnsgeografi er? Når både ex. phil. og ex. fac. skal gjøres unna samtidig, kan det bli vel mye skraping i overflata uten å komme nedover.

Etter endt bachelorgrad vil studentene sikkert ha et nyansert forhold til faget. Men vil de det etter et år med innføring og metode. Vil mange bli borte fordi de to første semesterene ikke svarte til forventningene? I så tilfelle mister faget studenter på grunn av misforståelser. Ville det ikke vært mulig å legge opp det anbefalte studieløpet på en mer inspirerende måte?

Vi sier ikke at metode er kjedelig og at innføring er tull, vi sier bare at samfunnsgeografi er mye mer. Og at dette er viktig informasjon.

Forside:
«En moderne bygning i Aberdeen, Hong Kong, februar 1979». Foto: United Nations/ S. Jackson

Redaksjonen

Ann Cecilie Bergene
Gunnar Berglund (redaktør)
Heidi Bergsli
Mariann Dalseth
Andreas Halse
Bergdís Jóelsdóttir
Carina Meyer Løseth
Thorbjørn Geirbo
Marit Simonsen

Adresse

Samfunnsgeografen
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi
Postboks 1096 Blindern
0137 Oslo

E-post

samfunnsgeografen@sgeo.uio.no

Hjemmeside

foreninger.uio.no/samfunnsgeografen

Layout

Gunnar Berglund
Thorbjørn Geirbo
Heidi Bergsli

Trykk

Reposentralen, Blindern

Opplag

350

Støtte

Takk til Kulturstyret og Instituttstyret for økonomisk støtte

Takk til FN-sambandet i Norge for utlån av foto.

Takk til bidragsyterne

Espen Unnerberg, David Lier, Yohei Shanmugaratnam, Guro Voss Gabrielsen, Jan Hesselberg, Erik Hagen, Kirsten Ulstrup, Una Sjørbotten, Hallfrid Hagemoen, Anders Iversen, Anja Jærum, Hilde Solli, Bjørnar Sæther og Jørgen Carling

Samfunnsgeografen

er et tidsskrift for studenter, ansatte og alumni-foreningen ved samfunnsgeografi. Tidsskriftet utgis to ganger per år og utdeles gratis til ansatte og studenter.

Redaksjonen er selvpoppnevnt, og består av frivillige ildsjeler. Bidrag kan sendes til redaksjonen på e-post.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å publisere bidrag på vår hjemmeside.

Kommende nummer

Samfunnsgeografen nr. 2-2004 planlegges utgitt høsten 2004.

Representasjon og virkelighet, Cape Town:

District Six

Som turist i Cape Town er det noen sights du ikke kan unngå sånn helt uten videre: Table Mountain, Cape Point, Robben Island og District Six. I dette gode selskapet er kanskje ikke District Six det mest kjente, men de fleste reisende til byen møter dette området i en eller annen form. Mange legger merke til det grønne området midt i gryta mens de kjører motorveien gjennom sentrum, andre blir presentert for District Six som del av en township tour.

Espen Unnerberg og David Lier

Ved å vandre i sentrum støter du også lett på museet til minne om District Six som ligger i Buitenkant Street, der bykjernen møter *the District*. Noen ganger er det imidlertid ikke turistene som oppsøker dette området, men heller District Six som oppsøker dem. Dette ble illustrert aller best da en West End-style musikal med tittelen *The District Six Musical* ble satt opp i London og andre verdensbyer på 80- og 90-tallet. Men hva er så District Six? Og hvorfor har en bydel i den grad blitt en merkevare og et symbol i det nye Sør-Afrika?

The District

Trasker du ned Buitenkant Street og titter deg rundt, ser du forretningsbygg tett i tett på den ene siden av veien. Rett over gaten ligger en staselig gammel metodistkirke. Kirken er fargerikt

«Viktigst av alt var the District et inkluderende og tolerant samfunn der apartheids etniske skillelinjer ble lagt til side»

apartheids etniske skillelinjer ble lagt til side, og folk bodde sammen på like vilkår. Begynnelsen på slutten for dette samfunnet kom i 1950. Bydelen hadde blitt en for stor torn i øyet på apartheidregimet, som ikke lenger kunne akseptere denne heterogeniteten godt synlig plassert midt i en av landets hovedsteder. Med *the Group Areas Act* ble landets byer delt inn i

dekorert med motiver av mennesker og gateliv. På baksiden av museet tynner bebyggelsen seg ut, og her begynner det området hvor det egentlige District Six (*the District*) var lokalisert. På 50-tallet var dette området det mest kosmopolittiske i byen. Her levde musikere og kunstnere. Mange var fargede, andre av europeisk, afrikansk, indisk eller jødisk opprinnelse. I apartheid regimets machoverden var området også et fristed for homofile.

The District var med andre ord en sjarmerende og fargerik bydel, selv om den også var skitten og trangbodd. Men viktigst av alt var *the District* et inkluderende og tolerant samfunn der

Espen Unnerberg og David Lier studerer samfunnsgeografi og har gjort feltarbeid i Sør-Afrika

The District: *De åpne grasslettene like utenfor Cape Town sentrum gjør i dag nytte som minnesmerke og oppholdssted for noen av Cape Towns mange hjemløse.*
Foto: Espen Unnerberg

svarte, hvite, fargede og indiske bydeler. *The District* passet dårlig inn i denne vulgære utopien, og bymyndighetene erklærte District Six som et hvit bydel. Navnet ble endret til Zonnebloem, etter en gård som hadde ligget i dette området under Kappkoloniens tid. På samme måte som i så mange andre lignende områder rullet regimet inn sine bulldosere og politistyrker, og fra 11 februar 1960 og over de neste femten åra blei 60000 mennesker tvangsflytta til andre områder, hovedsaklig til *townshipene* på Cape Flats, de støvete slettene på baksiden av Table Mountain. For å fjerne alle minner om samfunnet, blei alle bygninger, med unntak av kirker og moskeer, jevna med jorda av bulldosere. På denne måten skulle hvite offentlige ansatte og andre få nye hjem i nærheten av sentrum.

Det kom imidlertid aldri til å skje. Innbyggerne satt ikke passive mens rivingen av bydelen pågikk. Motstandsarbeidet eskalerte proporsjonalt med myndighetenes virkemidler, ikke så mye i form av

voldelige demonstrasjoner som motstand av det kulturelle slaget. Bydelen hadde store kulturelle ressurser å bygge på, og disse blei nå organisert under ledelse av noen sentrale skikkelser. *The District* var hjemmet til anerkjente musikere, kunstnere, fagforeningsledere og politisk radikale, og man hadde et mangfoldig repertoar av motstandsformer. Musikalen nådde langt utenfor landets grenser, mens det enorme veggmaleriet som pryder en av de gjenværende kirkene i *the District* er en konstant påminnelse i lokalmiljøet. Likevel er det museumsprosjektet som i dag er den tydeligste manifestasjonen av det som en gang var.

Museet

District Six Museum blei først åpna 10. desember 1994 som utspring av den tidligere aksjonismen organisert gjennom Hands of District Six (HODS). Den første utstillingen fikk tittelen «Streets», og skulle egentlig bare være oppe et par uker, men stor interesse og stadig bedre finansiering gjorde at utstillingen blei stående og blei til permanent museumsdrift. Folk strømmet til på ulike arrangementer viet til å lege vonde minner og huske det som en gang var. Her møttes gamle bekjente, og personlige minner blei tatt inn som en del av utstillingen gjennom gamle eiendeler, og gjennom nedtegnelser av både hilsener og små historier. Noe av det første som blei nedtegna var det store kartet som fortsatt dekker gulvet i museet, og som forestiller gatenettet i *the District* sånn det var før rivinga og

utkastelsene begynte. Her har det blitt skrevet, og skrives fortsatt, detaljer om hvor folk bodde og arbeida. Kartet bærer også følgende påskrift i store, røde bokstaver:

Hold fast
to dreams,
for if dreams die
life is a
broken-winged bird
that
cannot fly.

Dette gjenspeiler nok de opprinnelige intensjonene med museet, nemlig det å bevare minnene og la disse være en inspirasjon til ambisjonen om å gjeninnta *the District*. Det å huske var i seg selv en protest mot arbeidet utført av PW Bothas såkalte *Department of Community Development*. Museet har imidlertid gjennom sin eksistens vokst som symbol på en slik måte at det i dag er så sterkt koblet mot den forsvunne bydelen, og noen ganger virker som om det ikke lenger skilles mellom virkeligheten og representasjonen. Selv om museet brukes som møteplass for gamle innbyggere og base for deres kamp om gjenreisning av *the District* har det i dag sin egen ubestridte eksistensrett som turistattraksjon, og symbol over apartheidstatens grusomheter.

Den posisjonen som District Six har fått, kan tilsynelatende se ut til å være på bekostning av andre områder og mennesker som har vært utsatt for apartheidens umenneskelige forflytninger.

De siste åra har museet gått inn i denne problematikken ved å sette fokus på andre områder som ikke har hatt samme muligheter til å skaffe seg oppmerksomhet på egenhånd. Gjennom utstillingen *Digging Deeper* problematiseres både museets egne framstillinger, de mytene som har vokst fram gjennom et halvt århundre med representasjoner og tolkninger, og ansvaret museet forpakter gjennom sin enorme symbolverdi. Utstillingen forteller nå om skjebnene til forflytta mennesker over hele verden, fra de førti andre områdene rundt Table Mountain til Sophiatown i Johannesburg eller slumområdet Lugnet i Malmö. Inne i museet gjenskapes området som var *the District* både fysisk og følelsesmessig gjennom en utstilling som er både kaotisk og informativ med små rom fylt med narrativer i tekst og lyd. Innerst i museet finner vi *the Memory Hall*, hvor en mosaikk av fliser med påskrevne historier og biter av de 17 lagene linolium som blei «gravd opp» i en leilighet. Workshops med leirearbeider har til hensikt å ikke la museet stivne i sin egen estetikk, men fortsette å produsere stadig nye uttrykk for tidligere innbyggers tanker og følelser. For den gjennomsnittlige besøkende turist virker kanskje disse uttrykkene kaotiske og fremmede, men museet henvender seg likevel til alle. Få som går inn igjennom disse dørene greier å unngå å bli grepet av skjebnene og skaperkraften som presenteres.

Uavhengig av tolkninger, som den reneste og enkleste gjengivelse av apartheidens 40 år med statlig galskap, henger en enkel messingplate utenfor museets hoveddør:

ALL WHO PASS BY
Remember with shame the many
thousands
of people who lived for generations
in District Six and other parts of
this city, and were forced by law to
leave their homes because of the
colour of their skins.
FATHER, FORGIVE US...

Museet: En av de ansatte peker og forklarer på gulvkartet. I bakgrunnen henger veiskilt fra The District. Foto: Espen Unnerberg

espenun@student.sv.uio.no
davidcl@ulrik.uio.no

Skvis de fattige

”Her i Sri Lanka har verdensbanken fulgt en interessant logikk”, forteller Sarath Fernando fra organisasjonen Movement for National Land and Agrarian Reform (MONLAR). ”For å redusere fattigdommen, har de tenkt å gjøre folk enda fattigere”.

Yohan Shanmugaratnam

Yohan Shanmugaratnam er hovedfagstudent ved samfunnsgeografi. Han besøkte Sri Lanka i forbindelse med feltarbeid

Mange av oss har nok sett for seg rådgiverne fra finansinstitusjonene i Washington omtrent som de sortkledde FBI-agentene i utallige amerikanske filmer. De ankommer et åsted (et såkalt uland) i biler med sotede ruter, og mens de skyver vekk den lokale sheriffen tar de av seg solbrillene mens de viser ID-kortene, og sier noe sånt som: ”IMF, we’ll take it from here”.

Men nei. Verdensbanken har satt seg fore å utrydde fattigdommen i verden, i samarbeid med myndigheter og lokale NGO’er. Slå opp i den årlige rapporten fra banken, så ser man budskapet ”Vi drømmer om en verden uten fattigdom”, og ser for seg John Lennon og Yoko Ono sukke i kor. Siden er prydet med et bilde av direktør James ”herr-kapitalisme-med-et-menneskelig-fjes” Wolfensohn, som med oppriktige ord lover å bekjempe fattigdommen i verden. Man blir nesten skuffet når man rister rapporten etter permene, uten at det detter ut en CD med soundtracket *We are the World(Bank)*, med World Bank All Stars representert tett bak mikrofonen.

Hvor ble det av de stive, dresskledde økonomene som er ute etter å ta hevn på verden etter årevis med nerdete frustrasjon, fanget mellom tilbud- og etterspørselskurver i lesesalene på Stanford eller Harvard? (De kan da ikke være ansatt hos IMF *alle* sammen?) Selv den tidligere sjefsøkonomen i verdensbanken Joseph Stiglitz rettet mesteparten av skytset sitt mot IMF i boka *Globalization and its discontents*, mens verdensbanken ble skånet for den verste kritikken. Fra å bare snakke om strukturtilpasning og økonomisk vekst snakker de mer åpent om nødvendigheten av å redusere fattigdom, og PRSP’er (Poverty Reduction Strategy Paper) for en rekke fattige land produseres på samleband.

”En artig logikk”

I mars 1996 mottok Sri Lanka diagnosen og resepten fra verdensbanken. *Connecting to Growth: Sri Lanka’s Poverty Reduction Strategy*, inneholder en rekke forslag fra verdensbanken som skulle bidra til økonomisk vekst og fattigdomsbekjempelse i dette landet. Men Sarath Fernando, en dreven politisk aktivist her i Sri Lanka, har tydeligvis ikke latt seg lure. Han jobber i organisasjonen Movement for National Land and Agrarian Reform (MONLAR), og mener at PRSP’en som verdensbanken har utarbeidet for landet ikke kommer til å redusere fattigdommen, men derimot øke den.

Jeg møter ham på kontoret til organisasjonen hans i Colombo, og etter å ha beklaget seg for rotet på kontoret sitt, setter han seg ned og tenner en røyk. Etter det er alt som kommer ut av munnen hans en ren slakt av regjeringen og verdensbankens politikk, avbrutt i ny og ne av noen røykskyer. ”For Sri Lanka har PRSP’en vært en katastrofe”, forteller Sarath. ”Den sittende regjeringen har lansert strategien *Regaining Sri*

«Hvor ble det av de stive, dresskledde økonomene som er ute etter å ta hevn på verden etter årevis med nerdete frustrasjon, fanget mellom tilbud- og etterspørselskurver i lesesalene på Stanford eller Harvard?»

Lanka, som er en ren kopi av PRSP’en de fikk fra verdensbanken. Her har de fulgt en *i n t e r e s s a n t* logikk: for å redusere fattigdommen har de tenkt å gjøre folk fattigere”.

Det høres riktignok noe merkelig ut, og jeg ber ham forklare. ”Fram til 1978 fulgte Sri Lanka en utviklingsstrategi som i stor grad

var basert på imports substitusjon. De la vekt på gratis utdanning og helse tilbud til hele befolkningen, og småbønder fikk tildelt jord som de dyrket selv”, sier Sarath. ”Regjeringen sørget for å utarbeide gratis irrigasjonssystem, og bønder ble subsidiert slik at de kunne overleve, og for at landet skulle bli mest mulig selvberget på mat”.

Men PRSP’en fra verdensbanken kom med en klar beskjed til bøndene: de opererte i en sektor uten økonomisk vekst. Jorbruksvarene de produserte, ris, løk, poteter, chili og så videre, var produkter med lav verdi på markedet. ”De ble fortalt at hva enn det var de dyrket, og som de spiste, var av for liten forretningsmessig verdi. De fikk beskjed om at de måtte begynne å produsere varer som har høyere verdi, som de kunne eksportere til utlandet.” Men faktumet er at de aller fleste av bøndene har verken råd eller kapasitet til å tilpasse seg en slik endring. I tråd med tidligere anbefalinger fra verdensbanken har subsidier og andre bidrag fra staten blitt fjernet, og mange av bøndene er

Sarath Fernando.
Foto: MONLAR

allerede i stor gjeld. Det eneste de har, er den jorda de ble tildelt under jordreformene. I samarbeid med en av verdensbankens representanter, kom regjeringen fram til følgende. "Løsningen de har kommet opp med er denne: en ny lov som liberaliserer markedet for jordbruksområder, og som gjør det mulig for bøndene å selge jorda de eier", forteller Sarath.

Men hvis bøndene ikke har råd til å drive jorda, hvorfor skal de ikke kunne selge den? Dette er problematisk, ifølge Sarath. "Siden de fleste lider under trange økonomiske kår og har stor gjeld, selger de jorda umiddelbart for den umiddelbare inntekts skyld. Hva skjer så? De må flytte inn til byene, der de som er heldige ender opp som billig arbeidskraft, mens resten kommer til å bli fullstendig depriverte", påpeker han.

Intensjonene bak

Med litt godvilje kunne man hevde at dette er en uheldig konsekvens av en politikk som i det minste har gode mål. Men den gamle aktivisten mener at hensiktene bak politikken er klare. "Nei, det verste med dette er nettopp intensjonene bak. I den samme rapporten fra verdensbanken, som senere har blitt kopiert av regjeringen, kommer følgende fram: det forventes at andelen av befolkningen som kommer til å bo i byer vil øke fra 25 prosent til 50 prosent innen 2010. Så innen sju år regner de med at en fjerdedel av

befolkningen kommer til å flytte fra landsbygda, noe som er høyst usannsynlig", sier han, før han smiler lurt og legger til: "Om de ikke på en eller annen måte *tvinges* til det".

Hvorfor i all verden skulle regjeringen eller verdensbanken ønske dette, når det synes å være tydelig at ukontrollert urbanisering ofte forsterker fattigdommen i byene? De må da være klar over dette, skulle man tro. "Her har de også fulgt en annen interessant logikk", forklarer Sarath, "Fordi 90 prosent av fattigdommen i landet finnes ute på landsbygda, og fordi de urbane områdene har opplevd mest økonomisk vekst, vil de flytte folk fra landsbygda og inn til byene, og dermed redusere fattigdommen totalt".

Det høres riktignok ut som en tvilsom strategi, men igjen: er ikke dette bare et uheldig resultat av gode intensjoner? Hvis veksten er i byene, bør ikke fattige fra landsbygda få en sjanse til å ta del i den? Den politiske veteranen har en annen tolkning. "Hovedforklaringen ligger i det faktumet at den ekportorienterte industrien trenger sårt en horde av mennesker i byene som er villige til å tilby enda billigere arbeidskraft enn den som allerede finnes. I denne prosessen tømmes landsbygda for lokale bønder, slik at store områder med jord blir tilgjengelig for store selskaper som kan produsere de eksportvarene som ble anbefalt, og som bøndene ikke har råd til å produsere", forklarer Sarath.

Det høres unektelig ut som en plan. Man trenger billigere arbeidskraft i byene, og det er en gruppe med bønder på landsbygda som er i gjeld. Disse får tilbud om å selge jorda si, noe de gjør av økonomiske årsaker. Dette etterlater dem uten andre muligheter enn å flytte inn til byene. Dermed skapes en stor gruppe av etterlengtet billig arbeidskraft i byene, mens jordbruksområder på landsbygda åpnes for store investorer. "Alt dette er planlagt, det er en åpenbar intensjon bak det", understreker Sarath, "Og disse intensjonene gjenspeiler i bunn og grunn interessene til den internasjonale kapitalen".

«Det høres unektelig ut som en plan. Man trenger billigere arbeidskraft i byene, og det er en gruppe med bønder på landsbygda som er i gjeld»

Billig arbeid

Kanskje det hele virker som en konspirasjonsteori, men om man tenker på at analysen til Sarath er basert på markedslogikk, synes den å holde vann. Og markedet er noe som Sri Lanka har gjort seg sterkt avhengig av i sin utviklingsstrategi.

Hvis man går inn på nettsidene til Sri Lanka's Board of Investment, som har som oppgave å lokke utenlandske investorer til landet, kan man lese at "Sri Lanka kan tilby et av de mest liberale investeringsklimaene i Asia". Utenlandske investorer garanteres mot statlige reguleringer som kan virke forringende for forretningene, og man kan klikke på en link for å vurdere veiledende priser på arbeidskraft, fra de mest lavtlønnete arbeiderne til de godt betalte direktørene. "Alle priser er åpne for forhandling", står det som en liten forsikrende notis. I 1978 ble den første frihandelssonen opprettet, og flere fulgte. Disse sonene, også kalt Export Processing Zones (EPZ) ble opprettet for å lokke investorer med skattefritak, billig arbeid, ulike fasiliteter, og ikke minst fraværet av fagforeninger. Og i 1992 erklærte presidenten hele landet som en frihandelszone.

Planen syntes å virke en stund, og investorene flokket seg om den lukrative øya. Problemet i dag er at arbeidskraften på Sri Lanka ikke er så billig lenger. "Når investorene ser at arbeidskraften i Kina og Bangladesh er mye billigere, kommer de til å flytte. Med andre ord er ikke arbeidskraften her like konkurransedyktig lenger. Så det som er det fremste målet er å gjøre den mer konkurransedyktig, og hvordan gjør de det? Prisen på arbeid må bli billigere, altså må lønningene kuttes, altså må folk bli fattigere", sier Sarath.

Men folk lar seg ikke bli fattige sånn uten videre. Fram til 1977 hadde Sri Lanka aktive fagforeninger som forhandlet fram relativt progressive lover som beskyttet arbeidstakerne. Arbeidervern, pensjon og overtidsreguleringer har vært inkorporert i loven i lang tid. Samme året som verdensbankens PRSP kom, publiserte banken en annen rapport med tittelen *Sri Lanka in the year 2000: Agenda for action*, der liberaliseringen av arbeidsmarkedet er satt opp som topp prioritet. Det er dette åpne arbeidsmarkedet de fattige bøndene kommer til etter at de har solgt jorda si på landsbygda. Og i tråd med markedslogikken vil prisen på en vare synke der det er et overskuddstilbud av varen. I dette tilfellet er varen arbeidskraft, og prisen er lønningene.

"Alle reguleringene skal vekk, om liberaliseringsplanene blir gjennomført. I tillegg har en lobby av finanslitter de siste årene kjempet for å blant

annet endre overtidsreguleringen. Tidligere var det begrenset til 100 timer med overtidsarbeid i året, og dette ville de endre til å bli 100 timer i *måneden*. Etter forhandlinger har de kommet fram til 62 timer i måneden, som fremdeles er en økning fra 100 til 744 timer i året", sier Sarath. "Det er slik de har tenkt til å gjøre arbeidskraften på Sri Lanka konkurransedyktig på det internasjonale markedet".

Total katastrofe

Sarath er helt klar i sin vurdering av regjeringen og verdensbankens PRSP. Jeg mener at strategien for fattigdomsbekjempelse, slik verdensbanken og regjeringen har utarbeidet det, er en total katastrofe. Dette er en strategi som går ut på å tvinge de fattige til å subsidiere de rike". Til og med verdensbanken har erkjent at liberaliseringsstrategien som Sri Lanka har fulgt de siste 25 årene ikke har resultert i en trickle down-effekt, slik de hadde håpet. Men likevel synes regjeringen å storme videre i den samme retningen. I PRSP'en kommer privatisering av vannsystemet, høyere utdanning, helsevesenet og jernbanesystemet i tillegg til alt som er nevnt over. Regjeringen har beregnet at rundt 40 prosent av befolkningen her lever under fattigdomslinjen, som er 950 Rupees i måneden (under 90 kr.) "Ser du for deg at disse menneskene kommer til å ha råd til å betale et utenlandsk selskap for vannet sitt? Eller for utdannelsen til barna sine? Det kommer til å skape et helvete for de fattige", uttrykker Sarath frustrert.

Og interessant nok har disse spørsmålene vært omtrent totalt fraværende i valgkampanjene de siste 25 årene. Reformene har sakte men sikkert blitt implementert bak ryggen på det sivile samfunn og landets NGO'er. "Når regjeringen inviterte aktivister for å diskutere PRSP'en, fikk vi høre i begynnelsen av møtet at det ikke var snakk om å endre noen av hovedpoengene. reformene skal gjennomføres til enhver pris", sier Sarath. "Samtlige regjeringer i landet de siste 25 årene har fulgt rådene fra verdensbanken", sier han og himler med øynene. "Du vet, her i landet sluttet vi å tenke selvstendig for lenge siden".

yoshan2000@hotmail.com

hvor er jeg? på en nedsnødd planet? der fremmede vesener synger

jeg beveger meg like langsomt
som løpende på en øde stadion

der snøen knaser under fotsålene

(markus midré : kom alle mennesker)

Guro Voss Gabrielsen

Det er tidlig om morgenen en dag i oktober. Året er 2011 og du går fra Gründerløkka nedover mot Torggata. En nyutdannet samfunnsgeograf på vei til jobb. Ved Eventyrbrua møter du flere mennesker som bor og/eller jobber i det nye Jess Carlsen kvartalet, der Terningen gatekjøkken pushet burgere med noe attåt i gamle dager. Noen går inn i det nye nasjonale design & arkitektur senteret "transFORMator", mens andre hører til i det seneste kultur/bolig/næringskomplekset "Hausmanns Hager". En gang okkuperte noen de gamle husene som sto her før, døpte det Hausmania og etablerte et subKulturhus. Det er lenge siden nå og lite subb igjen i gatene.

Bortover Torggata går du langsmed Thons nye rekke av bygårder og snapper med deg en frisk mangojuice fra Italian Deli-kjeden som ligger blant mange andre i basarhallene på gateplan. Du krysser gamle Arbeider-samfunnets Plass, eller "Sentrum Storebrand" som det nå heter etter at forsikringselskapet donerte nye benker, springvann og satt gamle Sentrum Kino i drift. På din vei over Storgata kaster du et blikk på trikkeholdeplassen som viser Clear Channes siste håndplukkede installasjon av videokunst til folket, før du stopper og tar en stående macchiato foran Gunerius. Dette nye praktbygget i matt stål og glass med lette, lyse trekonstruksjoner som så fint ivaretar det nordiske uttrykket.

Hvordan kom så all denne idyll hit til vår Beniske Bakgård?

Jo, noen i Oslo tenkte seg om og fant at de tre t'er: tiggings, tagging og tissing ikke brakte noe godt med seg. Derfor ble de skiftet ut med: trivelig, trygg og til å bli glad i. De som tenkte seg om laget nye visjoner for Oslo. Med drømmen om bedre offentlige rom og Oslo

som kulturhovedstad tindrende i øynene ladet de investorbuene sine med byer som Bilbao, Barcelona og Newcastle før de fyrte av mot torg, gater og plasser på den hjemlige arena.

La oss gå tilbake til nåtiden, til Oslo anno 2003. Vi har ennå ikke blitt kulturhovedstad og vi predikerer fremdeles visjoner om "det store hjertet". De tenkende har så vidt begynt å tenke seg om og i det videre skal vi ta en kikk på hvilke trender som gjelder for slik hjernegymnastikk om dagen.

Det store estetiske kulturprosjekt

De ovennevnte utenlandske byer har alle inntatt den senere tids urbane kamparena. Der kjemper de en beinhard alles kamp mot alle om oppmerksomheten. Det være seg fra deg som turist, som potensiell innflytter (vel å merke dersom du er bemidlet eller besitter en kompetanse det er behov for, annet rask er enn så lenge ikke særlig attraktivt), eller som en med tanker om å etablere deler av din bedrift i denne byen. Konkurransen utøves under de samme premisser og med de samme midler, og kultur blir et stadig viktigere konkurranseverktøy. Men kultur kan og bør diskuteres når den settes inn som et ledd i merkevarebyggingen av byer. Sosiologen Sharon Zukin er en av flere som stadig setter spørsmålsteget ved hvem kulturen og byen tilhører. Hun anser kultur som en effektiv måte å kontrollere byene på, som et sett av images og minner som symboliserer hvem som tilhører hvilke områder. Kultur er i ferd med å bli hva Zukin kaller: "The business of cities". Stadig flere byer bruker kultur som middel i utformingen av sin egen unike kompetitive spydspiss i konkurransen om oppmerksomhet.

På den ene siden handler det om hvordan byer, som Oslo, ønsker å framstå utad, på den andre siden handler det om hvordan byene oppleves innad – i hverdagslivet for dem som bor der. Et trekk ved oss mennesker er, etter sigende, at vi finner det symmetriske og det gjenkjennelige attraktivt. Like sant er det nok at om de kjøpesterke skal velge å bruke sine penger et sted, må det oppleves som trygt. Det lysnes derfor opp i de tidligere mørke industribyene, det mykes opp i tidligere uframkommelige eller tidvis truende områdene, der flertallet finner det ubehagelig å oppholde seg, gjøres alt for å fremme lyse, trygge og trivelige områder. Mot alle gode intensjoner har denne oppmykningen også en bakside. I en verden der mye forandres og endringene kommer raskt, skapes illusjoner av verdener som ikke finnes. Påfallende mange av de nye

Guro Voss Gabrielsen er prosjektleder i bolig:urban - et samarbeidsprosjekt mellom Norsk Form og Husbanken

byområdene er til for den bemidlede middel- og overklasse. Paradoksalt nok er det byenes levde liv som taper, bysamfunnet som skal selge byen utad spises opp innenfra. Den øverste byplansjef i dag heter ikke de Vibe, hun heter Redsel.

Sannhetsserumet som forsvant

Stadig flere flytter til byene. FN anslår at i 2007 vil over halvparten av verdens befolkning bo i byer, det høyeste antall noensinne. Det meste av denne veksten skjer helt andre steder enn i Norge, men selv her preges vi av en økende urbanisering som i første rekke er hovedstadsgenerert. Byenes mange tilbud lokker så vel arbeidssøkende som unge med noe annet enn kjernefamilien som førsteprioritet og eldre som vil bytte ut villa, volvo og vov vov med en lettstelt heis, peis og garasje. Midt i all denne forherligelse av mangfold ser vi en parallell utvikling som handler om det stikk motsatte. Overalt dukker det opp boligprosjekter som forteller om alt annet enn det urbane. Luksusleiligheter med gjerde rundt, private brygger og egne vekterselskaper signaliserer til alle forbipasserende at byen er et livsfarlig tilholdssted hvor bare de med nok penger kan skaffe seg et minimum av sikkerhet. De offentlige rom, der en risikerer å møte alskens pluralisme, nedprioriteres til fordel for de kvasioffentlige kjøpesentrene med sin behagelige musikk på høytaleranlegget, sine trygge butikker og opplyste videoovervåkede lokaler.

Bare noen steinkast fra Oslo S og "Plata" ligger Oslo City og Byporten shoppingsenter. De to er identiske i den forstand at de evner å lukke deg inne i det gode ubekymrede selskap. Her voktes du av tyttebærpolitiet (de som kjemper for din sikkerhet med tre røde bær på uniformen), du er sikret mot tiggung, tagging og det som verre er så lenge du oppholder deg innendørs. Går du derimot ut, ned mot T-banen eller på framsiden av

Oslo Sentralstasjon, risikerer du konfrontasjon med byens andre sider. De som ikke er fullt så lyse og knapt kan gå under benevnelsen ubekymrede. Litt lengre opp langs byens paradegate Karl Johan finner vi Rådhusplassen. Da det sommeren 2002 ble arrangert "Mela – pakistansk møteplass" her kunne flere av de frammøtte norsk-pakistanere fortelle at de knapt hadde satt sin fot der oppe før. Det til tross for at de hadde bodd mange år i Norge. Plassen foran byens tenkende myndigheter er en hvit plass, for hvite mennesker, nordmenn og turister med plastkort som fungerer. Aker

«Den øverste byplansjef i dag heter ikke de Vibe, hun heter Redsel»

Brygge er et paradys som daglig holder fest for de vellykkede. Her møter de hverandre i omgivelser som ønsker velkommen. Det vil si alle som kan opprettholde fortellingen om det behagelige urbane prosjekt inviteres inn. Men er det da urbane? Er ikke nettopp blandingen, det uforutsette g det konfronterende kjennetegn ved det urbane? Om så er, så er Oslo på vei mot en norsk fortolkning av Andeby, eller enda bedre: Den

gode norske landsbygda vi alle egentlig har i oss, på en måte under huden. Oslo som en samling bondefortellinger der ideen om at alle kjenner alle, kan gjenoppstå. Der vi vet hva som venter oss rundt neste gatehjørne, og der vi ikke konfronteres med noe som kan knuse den skjøre glassveggen mellom oss og resten av verden. Den amerikanske sosiologen Richard Sennett bruker betegnelsen "the resistance free society". Han påpeker hvordan utviklingen går i retning av det motstandslose. Det er et kjennetegn ved den nye glitrende byutviklingen at den søker minste motstands vei. Det skal være lett og det skal være lyst. Trygghet er det gjenkjennelige, tryggheten er fortellingene fra før

*Det gode byliv i Trondheim
Foto: Guro Voss Gabrielsen*

byene kom til. Fortellinger som nå forsøkes fortalt om igjen. Men minste motstands vei krever effektiv planlegging og koordinering av godt betalte selskaper som kan vokte om de utvalgte bekymringsløshet.

De nye byrommene som skapes i dag skapes med tanke for en deling av befolkningen. Ikke fordi delingen i seg selv er et ønskelig mål, men fordi normalen ikke må forstyrres av avvik. Det ligger stor makt i å definere avviket. Den franske filosof og sosialkritiker Michel Foucault skrev i sin tid om hvordan fengsler synliggjør avvikerne og dermed definerer normalen. Overvåkningskameraene på Plata, politiets tilstedeværelse, vaktelskapenes håndtering av hvem som slipper inn i de kvasioffentlige rommene som kjøpesentrene er og flertallet av byens befolkning som opplever at Plata ikke tilhører dem bidrar alle til å definere noen av vår tids avvikere. Og ditto til å definere normalen. Kan hende kan man si det så sterkt som at Karl Johan også danner en linje der Slottet representerer det øverste sosiale sjikt, mens brukerne av Plata det laveste. Gruppene som faller utenfor normalen plasseres i områder og boliger med et akseptabelt lavnivå av standard. De tilbys et minste felles multiplum av helsetjenester, utdanningsmuligheter, transport og kultur. Byutvikling er således en langt mer komplisert affære enn bare en fortelling om grådighet og behov. Malcolm Miles beskriver hvordan dagens byutvikling skaper soner av suksess som definerer sin motpart i soner for de elendige, de mislykkede. Aker Brygge er en suksessens sone, Bjørvika er det ennå ikke. Byutvikling er også en fysisk avspeiling av tanker om det rene og det urene. De urene er de narkomane, opprørerne, de hjemløse, mens de rene er dem som berger seg over på samfunnets lykkeside og bidrar til at de økonomiske hjulene snurrer raskere og raskere. I Oslo står det rene fram som tydelig ideal for hvordan byen skal se ut i framtida. Det skal bli godt og motstandslost. For dem som hører innunder. De andre er under kontinuerlig overvåkning før de med all sannsynlighet flyttes. Ut av le for havnelagrene som skal bli Den Norske Opera, bort fra Plata som er turistenes første møte med Oslo og trolig også vekk fra provisoriske boliger under Trafikkmaskinen ettersom den neppe blir stående i all evighet. Hvor de havner er et åpent spørsmål, men det blir neppe lengre vest. Den estetiseringen av byen de færreste vil hevde er gal er med andre ord også et sosialt prosjekt. Der kulturen står som den nye økonomien og der man inviterer allmuen inn i varmen langs de nye bydelene. Enten det er avarter av Louisiana, en opera eller en stor park, så er dette en invitasjon rettet til dem som hører innunder normalitetsbegrepet. Kulturen som skapes er til for den bemidlede klasse og er en storkapitalens kultur. Det er ingen åpenhet i en opera, ei heller i et museum for samtidskunst som lukker sine dører klokka seks. Det betyr ikke at man ikke skal ha slike prosjekter, men de må ikke framstå som de nye offentlige rom. Det er de ikke.

I september dette år feiret Norsk Form sitt 10 – års jubileum. Mye kan sies, og mye har vært sagt, om en slik organisasjon, men ganske sikkert forvalter den en stemme i den offentlige diskusjon om byutvikling og estetikk. Nettopp derfor er det så viktig at denne stemmen evner å si seg selv midt i mot, gjerne flere

ganger. Under markeringen av jubileet sto byens offentlige uterom på dagsorden. Til disse regnes plasser og torg, men også gater og fortau. Gjennom en åpen konferanse på flytgotterminalen på Oslo S, ulike stunts og markeringer rundt i byen samt en durabelig gatefest med nachspiel på tidligere nevnte Hausmania brakte vi noen av det alminnelige Norsk Form publikumet inn på arenaer de sjelden eller aldri har tenkt på som sine. Nettopp en slik erfaring med det tilsynelatende fremmede og det man tenker om som annerledes er utøvelse av oversetterens fag i praksis. Ikke før du har gått Kongensgate bortover, forbi ”Trappa”, klokka halv tre en hverdagsnatt skjønner du hvor ”Plata” blir av nattertid. Ikke før du har sett skuddene som settes i lysken i den sobre Kvadraturen eller sekstenåringer fra Vinderen som kommer ut av drosjen, kjøper noen hyppere og tar gladbil hjem til nachspiel skjønner du hvor mange liv som leves i din egen by. Først da kan vi erkjenne hvilken broket forsamling enhver by er. Og finne vår egen plass. Ikke før vi ser forskjellene vet vi hvor vi selv er. Den økende tendensen til estetisering (i betydningen estetisk hegemoni) av vestens storbyer er ikke uproblematisk. Kultur som et eget stjernetegn, spekket med glimrende arkitekter og designere som skinner på byen er ikke nødvendigvis en utvikling som skal få gå upåaktet hen bare fordi den kjennes behagelig. Nettopp ikke derfor.

...Du kommer opp fra T-banen på Egertorget. Opp den lange trappa og opp på plassen. Hva møter deg? La oss håpe at hva enn det er, så er det ikke er helt som forventet. Det er en indikator på at byen har god mental helse at du aldri helt vet hva som møter deg. Om det motstandslose blir eneste opplevelse av behag vi kan forestille oss er det et sykdomstegn i seg selv.

*Minste felles
multiplum kultur?
Osaka, Japan.
Foto: Guro Voss
Gabrielsen*

guro@norskform.no

Med rullestol rundt sykehjemmet

Det er vår. Solen lyser over de gamle, høye trærne og den varmer om ettermiddagen. Gresset er grønt, fuglene kvitrer og blomstene blomstrer. Det er tid for å få ut rullestolen.

Jan Hesselberg

Jan Hesselberg er professor i samfunnsgeografi

Vinderen bo- og behandlingshjem for bydelens eldre og syke i Gausdabekkdalen ligger tett på Frognerbekken. Hjemmet er nytt, et resultat av ekstrasatsingen Stortinget gikk inn for for noen få år siden med gunstige lån til bygninger for eldre i kommunal regi. Vinderen bydel drev første året selv, så ble det privatisert, men bare ett års tid. Det var ikke lønnsomt, og bydelen har igjen overtatt ansvaret.

Nå i vår ble utearealet helt ferdig. På østsiden er det noen parkeringsplasser i tillegg til en rundkjøring. I sør er Psykiatrisk klinikk og i nord ligger UiO-psykologenes nye tilholdssted. Hjemmet (Forskningsveien 5) har mot vest en treterrasse, en gressplen med en smal asfaltert gangsti og to bittesmå broer over en smal, kunstig bidel av bekken. Det ser idyllisk ut i ettermiddagssolen.

Hjemmet er stort. Det er rektangulært med fem etasjer og plass til mange i gode enerom. I vestibylen er det mye flott stein og en stor peis. Det er kafeteria med gode sitteplasser, og mot vest store glassdører og vinduer helt ned til gulvet. Et stort, lyst og vennlig rom av vestibyle, kafeteria og pausearealer.

Moderne heiser tar oss ned fra tredje etasje. Rullestolen har god plass, vi kan til og med snu inne i heisen. I vestibylen er det ikke andre enn oss; klokken er over fem siden vi bare kan komme på besøk etter arbeid. Kafeteriaen er selvfølgelig også stengt, og dermed kan vi ikke komme ut på terrassen. Glassdøren er lukket etter «arbeidstid», og det er ingen vakt i resepsjonen. (Da vi skulle inn i bygningen måtte vi ringe på til tredje etasje.)

Vi lar oss imidlertid ikke stoppe så lett, ut skal vi, ut til fuglene og solen og blomstene. Vi tar hoveddøra mot øst og går sørover. Der kommer vi til gressbakken vest for bygningen. Pent er det, og solen skinner faktisk fremdeles. Vi går langs parkeringsplassen til psykiatriske for å finne et sted vi kan komme inn på gangstien til Hjemmet. Men nei, det er en høy kantstein hele veien. Lengst mot vest hvor gangstien bare er en meter fra oss, er det også umulig å komme til. Og deretter er det en bratt skråning rett ned i bekken.

Vi kan nå se hele det fine nye bygget med helt nytt om lite parkanlegg foran, og benker i sola foran de låste glassdørene. Vi forsøker å forsere kantsteinene. Vi er to som kan løfte og en som er 83 år og redd

Kantestein er fint, men bygger du for bruk av rullestol finnes det bedre løsninger. Foto: Jan Hesselberg

tilskuer. Hennes ektemann i stolen tar det helt med ro, men da vi nesten velter og han sklir ned er det ikke så morsomt. Vi klarte det imidlertid, men ble veldig svette en stund.

Gresset er ennå så nytt at det er temmelig bløtt, og man må bruke krefter for å dytte seg fram. Vel inne på gangstien går det lett å trille. Vi går videre over den første idylliske brua. Stemningen er meget god. Dette er en opplevelse etter en lang vinter uten å ha kunnet komme ut av huset, og å se noe annerledes enn de vanlige veggene og velkjente bildene av verden som vinduene gir. Midt på den andre brua, meget smal, er det en sving, ganske krapp. Tro det eller ikke, men der er det ikke noe gjerde. Akkurat der det svinger, er det

Har det virkelig sittet en person, kanskje flere, på sitt kontor et eller annet sted i Oslo (eller verden) og tegnet inn brostein for at det skulle blir pent, eller!

en meter opphold i nettinggjerde. Faktisk ganske skummelt. Tenk å gå der dårlig til bens med trille(stol) foran eller med stokk og litt usikker på sin egen balanseevne. For oss med rullestol er verden tryggere, og vi forserer broen med svingen for å komme fram til sola på terrassen tjuefem meter lengre framme. Men vi har gledet oss for tidlig, for like rundt svingen er det nemlig to trapper på gangstien. De er så høye at vi ikke tar sjansen på å komme over dem. Det ser vanskelig ut og det er flere av dem fem meter bortenfor. Tenk å ha

trapper i en liten gangsti utenfor et sykehjem for eldre. Her skal man ikke ha at de gamle kommer seg ut.

Vi må snu, og det er så vidt mulig på den smale stien. Tilbake over de smale bruene og opp den lille bakken. Hvorfor har de ikke lagt stien mer etter bakkekanturene? Her er det for bratt for de eldres gamle ektefeller, familie og venner. Det må krefter til for å komme opp. Utrolig!

Vi sitter lenge i sola og nyter fuglene, og det å være et annet sted. Den gamle i stolen har ikke lengre språk, så han observerer naturen rundt seg og lytter til konversasjonen mellom kvinnene. Han ser ut til å ha noen gode stunder.

Det blir litt kjølig og vi må tilbake, men hvilken vei? Kantsteinene har vi ikke lyst til å utfordre igjen. En ekspedisjon blir sendt ut for å utforske nordsiden av Hjemmet. Dit går det ingen gangsti, men gresset er grønt. Mot psykologi er det en liten bratt bakke og lav hekk. Helt stengt. Men langs Hjemmet går gresset plant over i - en ny gjennomtenkt (?) barriere - brostein i seks meters lengde fra husvegg til hekk for herlig, plan asfalt. Siden vi må tilbake, er det ikke annet å gjøre. Vi dytter tungt over gresset og dytter og drar alle sammen for å komme over brosteinene. Har det virkelig sittet

en person, kanskje flere, på sitt kontor et eller annet sted i Oslo (eller verden) og tegnet inn brostein for at det skulle blir pent, eller!

Og hva med de ansvarlige for Hjemmet og de ansvarlige på bydelskontoret. Det må jo ha vært flere beslutningsnivåer etter en landskapsarkitekt har lekt seg uten å tenke på utearealenes funksjon. Hvordan har det vært mulig å vedta noe så Kafkask? Hvem trodde den personen at arealet bort til bekken skulle være til for? Hvorfor har ingen reagert? Er det ingen som tenker helhet? Er alt rask effektivitet uten mål og mening? Hver enkelt «gjør sin jobb», og ingen sikrer kvalitet bare det ser pyntlig ut.

Dette er sikkert ikke et enestående tilfelle, et unntak. En hovedoppgave kunne for dette og lignende eksempler følge beslutningsprosessen for å identifisere årsaker og holdninger på de forskjellige nivåene til «mismatch'en» mellom fysisk struktur, funksjon og mening. Det vil kunne bidra til flere gode stunder for gamle og syke. Vi tar imidlertid ikke en kjøretur til i den parken, dessverre.

jan.hesselberg@sgo.uio.no

*Gangsti for
uføre. Foto: Jan
Hesselberg*

Oslo Byaksjon – Snobbete uvitenhet?

Det første nye politiske miljøet på 30 år som stiller til valg. Sånn lød egenreklamen på Oslo Byaksjons hjemmesider. Oslo Byaksjon arbeider for Oslofolk, skrev de. Lista ville være noe helt nytt i byen. Mens de andre partiene står på venstresiden eller høyresiden, skulle Oslo Byaksjon konsekvent stå på bysiden. Men hva er det egentlig denne samlingen av akademikere og Morgenbladetjournalister mener? Hva er det de vil med Oslo? Noe helt spesielt må det jo være når de følte at ingen av partiene i Oslos rikholdige partiflora dekket deres standpunkter. Samfunnsgeografen har tatt seg bryet med å analysere programmet, og sammenligne med de partiene som faktisk ble valgt inn i bystyret.

Andreas Halse

Andreas Halse er redaksjonsmedlem i Samfunnsgeografen

Innledningen til programmet er preget av honnørord. I så måte skiller ikke Oslo Byaksjon seg ut. Det samme kan sies om alle de andre partiene. Blant Byaksjonens honnørord finner vi påstanden om at ”en politikk for byen – urbanismen - er både radikal og liberal” og at ”Oslo Byaksjon setter to egenskaper høyt –pragmatisme og gjennomføringskraft”. Oslo kan heller aldri bli en pompøs europeisk hovedstad eller en amerikansk skyskraperby, ifølge aksjonistene. Noe særlig konkret er det ikke mulig å trekke ut av dette. Men innledningen har fått en tittel. ”Bare Marka setter grenser”. Det kan tyde på at Oslo Byaksjon ønsker å bevare Markagrensa. I så fall er de enige med RV, SV, AP, KrF, Venstre og Høyre. Frp er det eneste partiet som ikke er enig.

Oslo i verden - verden i Oslo.

Slik lyder tittelen på neste kapittel i programmet. Her sies det ”Oslo Byaksjon er i motsetning til andre partier, et byparti som sloss for Oslos interesser overfor staten” og ”Oslo Byaksjon skal sørge for at større deler av verdiskapingen forblir i Oslo”.

Her får jeg lyst til å utlove en dusør. Tusen kroner til den som kan vise fram en kommunepolitiker som noensinne ikke har ment at akkurat hans/hennes kommune bør få mer penger. Man trenger ikke ha lest mange norske aviser for å få med seg at kommunestyrer rundt i det ganske land er enige om en ting: Vi har for lite penger! Helt uten å ta stilling til om dette er et legitimt krav eller ei, å påstå man skal bli det første partiet som kjemper for Oslos interesser er noe sprøyt.

For å ta et annet eksempel. Alle Oslopartiene sto sammen i kampen mot at statlige arbeidsplasser skulle flyttes ut av byen. Det ble enstemmig vedtatt i bystyret. Men det er selvfølgelig bare ett eksempel. Poenget er jo at partiene er åpenbart uenige om hva som er Oslo interesser. For eksempel mener Frp at staten bør betale for mye mer veibygging i Oslo, mens partiene mer mot

venstre har ment at staten bør betale utbygging og drift av kollektivtrafikk. Personlig mener jeg Frp kjemper mot Oslos interesser når de vil ha flere veier og biler inn i byen, men det mener jo åpenbart ikke Frp. Oslos interesser er ikke et verdinøytralt begrep man kan hevde man er for eller mot. Det kommer helt an på hva man legger i begrepet.

Den tette byen

Oslo bør ta imot flere av de som flytter til Osloregionen. Vi har plass nok. Selv uten å røre Markagrensa kan det bygges 100.000 boliger i Oslo. Slik kan kapitlet kort oppsummeres. Oslo Byaksjon ønsker åpenbart en fortetting i byen. Det er det flere partier som ønsker. RV, SV, AP, KrF og Venstre har alle dette i sitt program. Forskjellen er at disse partiene, i motsetning til aksjonistene, sier hvor de ønsker denne fortettinga. (først og fremst ved kollektivknutepunkter, havneområdene, Ensjø, og Gjertsrud-Stensrud)

Bybarn

Oslo Byaksjon har en målsetning om at flere barn skal vokse opp i by. Det er et spørsmål om innstilling, ikke om enda flere normer og kriterier for hva et barn har godt av.

Her har jeg ikke klart å finne noen sammenligning. De andre partiene skriver om skolen, barnehager, lekeplasser og ballplasser, fritidstilbud og sanne ting når de snakker om hva de vil gjøre for barna. Det er ingen partier som mener barn ikke bør vokse opp i by.

G-punkt i Groruddalen

Byaksjonen mener Groruddalen blir forsømt. ”Groruddalen trenger nye satsninger som tilfører dalen ny oppmerksomhet og gir Oslo nye opplevelser.” derfor vil de gi dalen en byinnsjø og ha ”Boligutbygging i

stor skala som gir Groruddalen et fullverdig kollektivsystem, et nytt sentrum, og institusjoner dalen i dag mangler.”

Urbanistene begynner å skille seg litt ut. Ingen andre partier har byinnsjø i sitt program, og det er heller ingen som sier de vil ha boligutbygging i stor skala. Venstre, RV og Arbeiderpartiet har alle egne avsnitt om Groruddalen i sine program, de to siste har også egne miljøprogram for Groruddalen.

Kultur er næring for byen.

Oslo Byaksjon legger kultur-, by- og næringsutvikling til grunn for all politikkutøvelse. I Oslo er risikovillig kapital mangelvare. Kommunens oppgave er å stille kapital, lokaler og kompetansenettverk til rådighet.

Kulturpolitikk er vanskelig å sammenligne. Byaksjonistene er ikke veldig konkrete, men det er heller ikke noen av de andre partiene. Kultur, virker det som, er det området hvor det er lettest for alle å komme med svada og upresise formuleringer.

Oslo uten rutetabeller

Det skal alltid gå en buss, en trikk eller en t-bane, ifølge programmet. AP vil ha t-bane hvert 10. min, og de viktigste bussrutene skal gå hvert 5. min. SV vil ha ”rullende fortau”, som visstnok er trikker som går hvert 5. minutt.

50 spenn

Oslo byaksjon vil ha tidsdifferensierte bompengesatser, og mener det bør koste 50 kroner å kjøre gjennom bomringen i rushtiden. Tidsdifferensiering, eller andre former for mer avansert veipricing, er vedtatt i bystyret med stemmene til SV, AP, Krf, Venstre og Høyre. (Høyre sier riktignok i sitt program at de er mot, men de stemte for). Byrådet er pålagt å legge fram en sak om dette før jul. Ingen av de andre partiene har sagt nøyaktig hvor høy de mener prisen bør være i rushtiden.

Kultur- og næringsfond

Oslo trenger et kulturfond som skal støtte institusjoner, organisasjoner og prosjekter som bidrar til nyskaping, utvikling og kompetansebygging av kulturmiljøer i Oslo. Kameratene i bypartiet kommer med dette forslaget i programmet sitt. Forslaget får bred støtte fra de andre partiene. Faktisk vedtok bystyret, i forbindelsen med søknaden om Oslo som kulturby 2011, at man ville opprette et slikt fond.

Ja til en levende 24-timersby

Oslo Byaksjon er imot skjenkeblekkspruten, Krfs nye skjenkekonstruksjon. De vil at utestedene selv skal bestemme når de skal stenge. Blekkspruten ble vedtatt med stemmene til Høyre, Krf, Venstre og SV. AP og Frp var mot. Ellers er det et lite poeng at bystyret ikke selv kan bestemme hvor lenge utestedene kan være åpne, maksimumsbegrensningene er bestemt av Stortinget. Med andre ord, Oslo Byaksjon kunne ikke endret dem selv om de fikk rent flertall.

Reguler til blandet formål

Tomme næringslokaler kan gjøres om til boliger. En god ide. Kanskje det er derfor andre har tenkt på den før? Arbeiderpartiet har det i sitt program, det samme har Venstre.

Ikke mobb havna vår.

Maritim næring er viktig, så derfor vil aksjonistene beholde havna i byen. De får en del støtte fra de andre partiene også. RV, Frp og Arbeiderpartiet er alle mot å flytte hele havna ut av Oslo.

Det var hele programmet. Noen små forslag skiller seg helt ut. Ingen andre har tenkt tanken på en byinnsjø i Groruddalen. Om de vil være positive eller negative er helt umulig å svare på, men det står hvert fall ikke i noe annet politisk program. På et punkt skiller byaksjonen seg helt ut. De vil ha en kraftig utbygging i Groruddalen. Det er det ingen andre partier som er for.

Ellers plasserer det helt nye politiske alternativet seg trygt blant sentrum-venstre. KrF, Venstre, Arbeiderpartiet og SV er de partiene som Byaksjon er mest enige med. Den eneste saken hvor lista skiller seg helt ut fra alle disse partiene er skjenkepolitikken. Fossen og Co vil ha fullt frislipp, det er det bare Frp som er enige med dem i. Men så er kanskje Fossen og Frp de eneste som ikke har fått med seg at kommunen ikke har lov til å slippe byens ølkraner fri døgnet rundt?

Havna skiller Oslo Byaksjon fra SV, Venstre og KrF. Men de er faktisk helt enige med Arbeiderpartiet. Og da står vi faktisk igjen med at bortsett fra den ene saken hvor Oslo Byaksjons politikk ikke er lov å gjennomføre, så er urbanistene enige med Arbeiderpartiet i alle saker. Er det ikke bra vi fikk dette helt nye politiske alternativet?

Så enkelt er det selvfølgelig ikke. For Byaksjonen gir ikke svar på hva de mener om mange av de viktigste stridssakene i Oslo. Hvem vet hva lista egentlig mener om eiendomsskatt? Det var en hovedsak i valgkampen. Og hva mener de om salget av Hafslund eller andre av Oslos energiaksjer? Også en sentral sak i Oslo-politikken. Hva mener de konkurranseutsetting og privatisering av sykehjem og hjemmetjenester? Hva mener de om bydelenes budsjetter? Hva mener de om privatisering av Oslo Sporveier? Er de for eller mot morsmålsundervisning? Hva mener de om salg av kommunale boliger? Hva mener de om husleieøkningene i de kommunale boligene? Alle mener sikkert ikke at alle disse sakene er viktige, men det er vel ingen som mener at alle er uvesentlige? Og hva skal vi med et politisk parti som ikke svarer på viktige spørsmål om hvordan byen skal styres? Her går det ikke an å si at man er på bysiden, hverken venstresiden eller høyresiden. Det er meningsløst og totalt intetsigende.

Oslo Byaksjon tilfører ikke Oslos velgere et nytt politisk alternativ. Denne gjengen av urbanister trodde de skapte noe helt nytt, men har endt opp med å kopiere andre. Og det uten engang å vite det selv! Er det ingen av dem som har tatt seg bryet med å sjekke om det faktisk finnes noen som mener det de mener, som sier det de vil si? Muligens urbant, men spesielt imponerende er det ikke. Det kan virke som urbanistene ble så oppslukt i sin egne diskusjoner om Bordieu og Courbousier at de ikke kan få seg til å tro at noen andre kan eller mener noe av det samme. Snobbethet kalles det. Derav tittelen. Snobbete uvitenhet.

andreas.halse@chello.no

Et annerledes semester Internship i FN

Du blir fattig på vekttall, penger og godvilje hos Lånecassen. Men med et internship i FN-systemet får du en faglig relevant arbeidserfaring, og mengder av verdifulle inntrykk før du starter på selve hovedfagsoppgaven. En hovedfagsstudent gjør seg tanker fra et internship i UNDP i Guatemala City.

Erik Hagen

Erik Hagen er hovedfagsstudent ved Samfunnsgeografi, og er for tiden på feltarbeid i Senegal

Jeg har et problem. Folk her borte spør meg hva jeg driver med. I Norge er det greit, der studerer jeg samfunnsgeografi hovedfag ved Universitetet i Oslo. Men her klarer jeg ikke komme med et bra svar. Som 'intern' i FN-systemet havner man ofte i vanskelige dobbeltroller. Jeg er jo ikke en representant for UNDP i Guatemala, jeg er student, 'intern', man kan kanskje kalle det praktikant. I praksis jobber jeg for UNDP, men samtidig er det litt feil også. For jeg er og blir student ved Universitetet i Oslo. Og mens jeg studerer, utarbeider jeg en rapport for UNDP som de har bruk for her, men som jeg får ikke betalt for å lage. Forøvrig har rapporten og engasjementet formelt sett ikke et plukk med hovedfagsoppgaven min å gjøre.

Det er først i det siste at jeg har funnet ut at jeg faktisk lager en evaluering for UNDP om en av deres samarbeidsorganisasjoner. Hos denne samarbeidsorganisasjonen sitter jeg hver dag og intervjuer ansatte og tillitsvalgte. Nå har jeg vært der så mye og deltatt i så mange aktiviteter at jeg etter hvert anses for å være en av alle de andre aktivistene der. Men man kan jo ikke si at jeg arbeider hos dem heller, for det er jo UNDP jeg er praktikant hos, som jeg altså ikke representerer. Alt er i det hele tatt ganske forvirrende.

Når jeg forklarer at jeg ikke helt vet hva jeg driver med i landet, gjør de det litt lettere, og spør om hvorfor jeg er kommet til akkurat Guatemala. Og jeg svarer: "jo, for jeg skal skrive om hovedfagsoppgave om mauretanske flyktninger i Senegal i Afrika." Og så smiler de og gjentar spørsmålet.

Hva samfunnsgeografi er? Jo, det kan jeg svare på. Det er sosiale prosesser sett i et romlig perspektiv.

Utslåtte fortenner

Uansett hva jeg driver med - eller hva andre måtte tro at jeg driver med - så er det skikkelig lærerikt. Med minimalt med guiding fra UNDP - min "arbeids"-giver - står jeg helt fritt til å egentlig drive med det jeg selv ønsker. Oppdragsbeskrivelsen min er noe sånn som "finn på noe å gjøre selv, Erik".

UNDP har kommet med noen gode innspill, men er veldig åpne for at evalueringen tar den retningen jeg selv vil at den skal ta. Så nå har jeg begynt å lage en grundig evaluering av organisasjonens relevans, deres bærekraftighet, effektivitet og virkning på målgruppen.

Det er en spennende organisasjon jeg nå analyserer. Og bakgrunnen til de ansatte og tillitsvalgte er utrolig sprikende. Mange av de ansatte er universitetsutdannet fra Guatemala. Men de fleste av de tillitsvalgte er tidligere geriljasoldater, returnerte flyktninger og fordrevne. Flesteparten av dem er kvinner og politisk aktive på venstresiden i guatemalansk politikk. Tøffe, whiskeydrikkende, single kvinner i fortiårene med utslåtte fortenner. I forrige uke var de med på å ta over hele ministeriet for kommunikasjon, boligbygging og infrastruktur i en protestdemonstrasjon.

Organisasjonen er en nasjonal allianse som representerer de hundretusener av fordrevne og flyktninger som har prøvd å bli reintegrert i det guatemalanske samfunnet etter at det ble fred i landet i 1996. De jobber på mange områder og jeg har definert analysen min inn til å ta for seg hvordan organisasjonen gjennomfører sitt arbeid for boligbygging på landsbygda.

Hovedfag light

De siste ukene har jeg gjennomført en haug med intervjuer innad i organisasjonen, av myndighetene, av eksterne ressurspersoner og ikke minst av målgruppen. Jeg har blitt nødt til å snevre inn arbeidet mitt, formulere problemstillinger, samle inn data, sortere dem, og begynne skrivingen av rapporten min, på bare sju ukers tid. Om to måneder skal jeg legge fram resultatet for organisasjonen og for UNDP. For å gjøre det litt ekstra spennende, skal jeg skrive avhandlingen og legge den fram på spansk. Jeg syntes å huske at jeg snakket spansk, men nå begynner jeg å tvile. I tillegg har jeg utrolig vanskelig for å konsentrere meg om dette viktige arbeidet, når det jeg egentlig har lyst til, er å klatre i pyramider og danse merengue. Jeg regner med at alle hovedfagsstudenter på feltarbeid føler samme dilemma.

Uansett. Dette med å sette av tre-fire måneder på et internship, tror jeg faktisk ikke vil være noe stort tidstap. Et par av de ekstra månedene jeg bruker på dette, mener jeg at jeg kan klare å spare inn når jeg går i gang med å hovedfagsarbeidet i Senegal fra slutten

**«Oppdrags-
beskrivelsen
min er noe
sånn som
"finn på
noe å gjøre
selv, Erik"»**

av desember. Når jeg starter feltarbeidet og -skrivningen fra Senegal, har jeg allerede vært igjennom en slags generalprøve her i Guatemala.

Når det gjelder hvor i verden man skal søke om et internship, forestiller jeg meg at man ikke bør jobbe på samme sted som man senere skal skrive hovedfagsoppgave. Andre jeg har snakket med har erfart at det kan gi visse forvinklinger å først arbeide som 'intern' i en FN-organisasjon, og deretter drive forskning rundt den samme tematikken, på det samme stedet. All data man samler inn under hovedfaget, vil lett farges av at man fremdeles oppfattes som en FN-representant eller en bistandsarbeider. Det er med denne ideen at jeg nå sitter i min leilighet i Guatemala og høster erfaringer forut for mitt feltarbeid i Vest-Afrika. (En lokal fyr spurte meg forresten her om dagen hvilket av flyselskapene det var som kunne bomme sånn på veien.)

Om å få napp

De forskjellige FN-organisasjonene har forskjellige prosedyrer for internship-engasjementer. Noen organisasjoner krever at man tar kontakt med hovedkontoret, slik at de kan sende søknaden videre. Hos andre blir man bedt om å søke direkte til lokal- eller regionalkontorene. De fleste organisasjonene ber om at man fyller ut søknadsskjemaer som man kan laste ned fra hjemmesidene deres. Jeg fylte ut en håndfull skjemaer, mailet dem til flere forskjellige lokalkontorer i Afrika og Latin-Amerika, og fulgte opp med telefonsamtaler. Men jeg fikk veldig lite respons. Det var først da jeg ringte en nordmann ansatt i UNDP i Guatemala at jeg fikk napp. Jeg kjente ham ikke, men jeg visste at han jobbet der, ettersom jeg hadde lest om ham i et norsk tidsskrift. Han hadde aldri engasjert en intern før, men trodde det kunne la seg gjøre. Allerede dagen etter at jeg sendte ham en søknad og CV, fikk jeg positivt svar. Da hadde jeg gått *utenom* alle søknadsprosedyrer man egentlig er ment å følge i forbindelse med UNDP-internship.

Dyrt

Det koster. Man må selv legge ut for flyreise, opphold og mat, og selvfølgelig får man ingen lønn. Jeg har et totalbudsjett på rundt 35.000 kroner for de fire månedene.

Det som koster meg mest, er for øyeblikket boutgiftene. Jeg har ikke fått tildelt kontor plass, og har måttet lage meg mitt eget kontor i en leilighet jeg har funnet. Guatemala By har ikke et særlig godt ry på seg, med veldig mye kriminalitet. Så nå har jeg muret meg inne i en leilighet i den tryggeste delen av hovedstaden, i en gate hvor alle husene er forskanset bak piggråd, menn med maskingevær og en bråte bjeffende og skikkelig sultne hunder. Det er rett og slett ingen av husene i denne bydelen man kunne tenke seg å komme på besøk til. Det er faktisk så trygt at man ikke en gang ser mennesker i gatene her jeg bor. Og da vet man at man kan føle seg trygg.

Forresten er leiligheten alt for fin for meg. Og hver ettermiddag når jeg kommer hjem, etter å ha vært ute og snakket med folk på kontorer, er all den skitne oppvasken på kjøkkenet forsvunnet, og sengen er redd opp. Luksusen koster det dobbelte av Kringsjø. Finansiering har jeg søkt fra legater og fra folk jeg har et nært genetisk forhold til. Foreløpig ser det ut til at jeg kommer til å sitte med et lån, og derfor må jeg nå begynne å spare penger. Fra neste uke skal jeg flytte til et billigere sted som virker utrolig koselig. Det ligger rett under innflyvningssonen til den nasjonale flyplassen. Da må jeg ta oppvasken selv, men bor til gjengjeld hos en veldig hyggelig gammel dame. Og hennes mor.

I desember reiser jeg hjem fra Guatemala for å feire jul. Så drar jeg rett på feltarbeid til Senegal i romjula, med hodet fullt av ideer, og masse faglig bagasje og praktisk erfaring for hvordan man skal formulere et hovedfagsprosjekt.

Jeg anbefaler de som har muligheten, å gjøre et internship. I tillegg kunne jeg for noen uker siden anbefalt *tortillas* – guatemalanske maislomper – men nå begynner jeg å bli mektig lei.

erikhagen@yahoo.com

Engasjement hos FN

- De fleste eller samtlige av organisasjonene i FN-systemet gir studenter på høyere grad mulighet til et kort, ulønnet engasjement. Dette kalles *internship*.
- Studenten får *ingen utgifter dekket* i forbindelse med reise og opphold.
- De forskjellige FN-organisasjonene har *forskjellige søknadsprosedyrer*. Det lønner seg ikke nødvendigvis å følge prosedyrene.
- Det er noe tilfeldig hva slags prosjekter *de ulike FN-organisasjonene* støtter. Derfor bør man gjerne undersøke organisasjoner som man tror i utgangspunktet kan være uaktuelle.
- De fleste FN-organisasjonene krever en minimum *arbeidsperiode*. Den varierer fra seks uker og oppover. Mange organisasjoner har en minimumsperiode på tre måneder.
- Det norske utenriksdepartementet har en *rekrutteringstjeneste* for nordmenn som vil jobbe i utlandet. Den kan være verdifull å ta kontakt med. Deres hjemmeside er: <http://www.dep.no/ud/norsk/dep/stillinger/> Siden inneholder en god liste over linker til samtlige av FN-organisasjonenes internship-programmer. Hjemmesiden opplyser for øvrig også om andre, og betalte, interessante stillinger i utlandet.
- Et internship gir praktisk erfaring i det man skal jobbe med på hovedfaget. Og skulle man finne ut at temaet man har valgt for hovedfagsoppgaven er utrolig kjedelig, har man mulighet til å til å *dreie innholdet i hovedfaget* en annen retning innen man går løs på felt- og skrivearbeidet.
- Har man lyst til å jobbe videre med samme tematikk når man er ferdigutdannet, har man gjennom et internship-engasjement en god mulighet til å skaffe arbeidserfaring fra en internasjonal organisasjon allerede før man uteksamineres.

Førstereis-jente til India

Jeg var på feltarbeid i New Delhi noen uker i februar, for å intervju personer som arbeider med å øke bruken av solenergi i landet. Selv om det meste av tiden gikk med til å gjøre selve feltarbeidet, satset jeg alt på å oppleve en del andre ting også. Og inntrykkene strømmet på uansett hvor jeg var.

Kirsten Ulrud

Kirsten Ulrud er hovedfagstudent ved samfunnsgeografi. Denne artikkelen er utdrag av reisebrev fra feltarbeid i India

Etter det jeg hadde fått høre på forhånd, er det slik at noen som har vært i India lengter etter å reise tilbake, mens andre ikke orker å dra dit flere ganger, på grunn av mange negative opplevelser. Og advarslene jeg leste på Lonely Planet's nettsider, fortalte meg at dette ikke er det minst problematiske landet å oppholde seg i.

I gleden over at det meste gikk bra med meg i Delhi, skrev jeg side opp og side ned med reisebrev til familie og venner. Men bare av og til nevnte jeg noe om alle intervjuene, telefonene og farten fra avtale til avtale. Det er tydelig at selve det å være der og oppleve byen og menneskene er det som har gjort aller størst inntrykk på meg.

Selv om jeg nå risikerer å fremstå som en som har benyttet støtten til feltarbeidet til å få en billig ferie, så kommer her et utvalg av de reisebrevene jeg sendte hjem, i tilfelle flere vil lese om en nybegynners bevegelser og opplevelser i New Dehli.

New Dehli, fredag den 7. februar 2003

Jeg sitter på en internettkafe på Khan-market, som jeg endelig fant etter å ha trasket rundt og spurt en hel rekke personer som alle sa forskjellige ting. Akkurat nå holder jeg på å bli smårar av bråket fra trafikken – her jeg sitter er døra åpen rett ut til gaten, og bilistene tuter absolutt i ett kjø. Det skulle vært lyd på dette brevet, det er virkelig et spektakkel her.

Jeg leste i en avis her at det er 2 millioner biler i Delhi, og det ventes at antallet skal fordobles i løpet av noen få tiår. Folketallet i byen vil antakelig også øke til det dobbelte og det er i dag på rundt 13 millioner. Den største delen av denne befolkningsveksten vil komme fra innflytting til byen fra landsbygda.

Myndighetene er nå i gang med å planlegge hvordan de skal fortette byen, selv om de egentlig ikke ønsker å bygge ned de grønne lungene som New Delhi har mange flere av en de andre storbyene i landet. Det er brede gater, brede veikanter, trær over alt, og en del store parker. Husene er ikke veldig høye, bare tre-fire etasjer. Det er mange små-parker innimellom. Men de velstående som råder grunnen i disse områdene, er sikkert ikke særlig positive til å få inn fullt av boligblokker der. Det blir spennende å se hva som kommer til å skje.

New Delhi, tirsdag den 11. februar 2003

I dag tok jeg helt fri fra studiene, etter å ha deltatt noen dager på Asia-konferansen om bærekraftig utvikling, som jeg dumpet borti av ren flaks. Jeg har møtt Sanghmitra for første gang i dag, som jeg er blitt satt i kontakt med av Jan Hesselberg på universitetet hjemme. Hun er universitetslærer i Dehli, og bor inne på området til Jawaharlal Nehru University. Jeg fikk god lunsj hjemme hos henne. Jeg svelget vrangt akkurat da jeg tygde noe veldig sterkt, og da ble det mye hosting og snørr og tårer. Og latter.

Det som var litt morsomt hos henne var at de spiste med fingrene noe som sikkert ikke burde være noe overraskende, men jeg har i alle fall ikke sett på nært hold før, at noen spiser så klissete mat med fingrene. De hadde veldig god teknikk, både med å blande ris og saus med fingrene, og med spisingen.

Jeg har sett en del fra bilvinduene på de turene jeg har kjørt i dag, både i drosjene til og fra Sanghmitra og sammen med henne i nevøens bil. Jeg har sett folk som bor i telt og skur langs veien, folk som er veldig tynne, med unger som har sammenfiltret hår og skitne klær og ansikter. Når man begynner å tenke på hvor mye de sikkert fryser om natta (det er kaldt om natta her nå), og hvor vondt det er å kjenne det gnage i magen av sult, er det veldig trist å se. Det er ikke helt lett å forstå hvorfor det må være sånn, når man ser hvor store rikdommer det også er i dette samfunnet.

Jeg så noen personer som lå med teppet sitt tullet rundt hele kroppen, også hodet. De hadde nok dødd i veikanten i løpet av natta, og blitt rullet inn i ullteppet sitt for å fraktes bort.

Noen tynne griser gikk og rotet i en skråning, og en god del kyr var å se mange steder. Kyrne ser som regel ikke særlig tynne ut. Jeg så noen geiter også. Det er rikt dyreliv til å være i en storby! Jeg spurte hvor kyrne og geitene kunne beite, og det var visst for eksempel rundt på universitetsområdet, der det var en del gras og andre vekster, og andre steder også. Parkene er forbudt for beiting.

Sanghmitra ga litt til tiggere, spesielt de skrøpeligste. Jeg har ikke helt visst hva jeg skulle gjøre, og hvis jeg gir noe her omkring, har jeg snart en bøling med unger etter meg hver gang jeg viser meg langs veien. Men på det markedet vi var i dag, er det litt annerledes. Der var det ikke så veldig mange tiggere, ikke flere enn det du møter på en tur i Oslo sentrum. De som var der var veldig forkrøplet. Men det var mange fattige familier som satt på bakken og prøvde å selge ting.

Det ble mer og mer folk på markedet utover dagen, og til slutt var det tett som sild i tønne. Og jeg så bare en person utenom meg som var blekantsikt. Det er jo sunt å oppleve hvordan det er å skille seg veldig ut. Alle maste på meg om at jeg skulle kjøpe – ”hello ma’am”, ropte omtrent alle jeg gikk forbi, og det var ikke få. Mange opptrer veldig innsmigrende mot vestlige turister, fordi de ser muligheten for å få solgt litt ekstra og ta litt høyere priser. Jeg skjønner godt at det er slik.

New Delhi, onsdag den 19. februar 2003

Jeg har hittil hatt åtte intervjuer og vært med på et par konferanser. Det har gått slag i slag med dette. Det er mye arbeid med å renskrive alle de rablete notatene fra intervjuene. Jeg henger litt etter med det! Det er jo artig å bruke litt tid på markeder og severdigheter også, pluss å gå til skredder!

Dette er et spennende sted å være, men det er synd og trist med den dårlige fordelingen mellom fattige og rike. Når man ser på TV ser alt så fint og greit ut, med nyhetssendinger, såpeoperaer, sport og diskusjonsprogrammer, men går man ut på gaten så ser man alle de som lever og arbeider i veikanten, med eller uten telt, en del tynne, ustelte unger, mange løsbikkjer, forfalte bygninger, søppel og mye som ikke er i orden. Men dette er ikke overalt.

Det er ellers imponerende å se hva folk får til av virksomhet. De driver utendørs frisørsalonger med eller uten stol, de reparerer sykler og mopedar i stor stil, lager mat og selger. Mange gjør veldig tungt kroppsarbeid, både menn og kvinner. De knuser murstein med slegge, bærer stein, sement, sand og jord på hodet, sykler med mange tunge gass-beholdere

bundet på sykkelen, frakter tunge sekker og kasser på store søkklastede sykkel-tilhengere eller kjerrer som de går og drar.

Markedet Saronjini Nagar. Anbefales.

Foto: Kirsten Ulstrup

New Delhi, torsdag den 20. februar 2003

Jeg har det veldig greit på gjestehuset Ajuha Recidency, i et rolig, litt beskyttet område. Det er et bra marked ti minutters spasertur unna, og gangavstand til noen av stedene jeg har møter på. Alt har gått bra til nå, magen er fin, og jeg spiser massevis av god mat. Jeg har fått gjort en del, og hatt det ganske travelt, og de siste 11 dagene blir sikkert enda mer travle. Det er jo et kort og hektisk feltarbeid jeg gjør.

Jeg blir mer sliten enn hjemme, fordi ting er litt uvante, eller til dels veldig uvante. Bare den kvarters spaserturen opp til forskningsinstituttet TERI, som jeg har gått en god del ganger nå, gjør meg litt sliten i hodet, fordi jeg fortsatt blir litt anspent av å ferdes i trafikken, av all tutingen hele tiden, av å se noen som har det ille, møte tiggere og lure på om jeg skal gi noe eller ikke, for jeg kan jo ikke gi til alle.

De hellige kyrne liker jeg kjempegodt, de gir et veldig artig gatebilde. Og de har en stoisk ro, midt i alt kaoset og den konstante tutingen fra bilene. De koser seg og gumler i seg grønnsakrestene som folk kaster på diverse mer eller mindre organiserte søppelplasser. Eventuelle kjøttrester i søppelhaugene tar løshundene seg av. Men disse synes jeg ikke er fullt så sjarmerende som kyrne.

De hellige kyrne i byen er ikke overlatt til seg selv slik jeg trodde, men eies av noen, og samles inn til melking om kvelden, slik at de gir et nyttig bidrag til ernæringen. De er opplært til å komme tilbake hverdag,

*Turisten med en familie som selger vesker på markedet.
Foto: Sanghmitra Acharya*

men går fritt der de vil ellers, og ligger ofte og tygger drøv eller sover i midtrabatten midt i den bråkete trafikken.

I dag samler jeg energi for å gå på igjen med å ringe flere kontakter og troppe opp med freidig mot på kontorene deres. Og man lurar jo litt på om det man får tak i av informasjon virkelig kan være nok til å bli en ordentlig undersøkelse. Men jeg får gjøre så godt jeg kan.

New Delhi, søndag den 23. februar 2003

Jeg har hatt en spennende helg og vært mye sammen med Sanghmitra, som er så kjempesnill å ta seg tid til å gjøre ting sammen med meg. I går tok hun meg med for å se noen av byens turist-attraksjoner, fra mogulenes tid. Mogulene hersket over India før britene overtok, og de var muslimer. Britene innnyttet seg med disse i starten, og senere benyttet de også splitt og herskemetoder mellom disse og hinduene, og fikk overtatt makten.

Vi leide en drosje for en halv dag, noe som koster 450 rupi, litt under 70 kroner. Da kan man ha den i fire timer, og kjøre inntil 40 kilometer.

Vi dro til Old Delhi, den delen av byen som har vært der siden lenge før britene bygde New Delhi. Den er veldig gammel, med trange gater tettepakket med folk, mye gammel bebyggelse, samt 400 år gamle mogulbygg som vi var og så på. De er bygd i en rødaktig veldig fin sandstein. Begge de store anleggene vi så på er skapt av den arkitekten som har tegnet Taj Mahal i Agra.

Da vi kom ut av drosja i nærheten av den store moskeen Jama Masjid, var det et lurveleven, og mange rikshawkjørere som ville sykle oss til andre steder. Vi ruslet oppover mot moskeen, som lå veldig flott plassert på en høyde, med et bredt parti med trapper foran. Det var ganske mye folk der, men jeg så ikke mer enn en eller to vestlige turister. Det var ekstra mange tiggere som lå eller satt strødd utover det store, ganske høye trappe-partiet opp mot moskeen, og mange var svært

handikappede eller syke. Det var også mye søppel der. Men det er visst mye færre tiggere generelt i Dehli nå enn det var for noen år siden.

Sanghmitra sa at "her er en av våre beste turistattraksjoner, og her flyter det av rusk og rask og mengder av tiggere, uten at myndighetene gjør noe med det". Det var også innpåslitne selgere over alt. Men så lenge jeg hadde med meg henne, syntes jeg det var stort sett bare moro å oppleve dette. Selv om jeg aldri vil synes det er moro å se folk uten armer og ben som ligger og ruller seg og jamrer om noen rupi.

Folk gir seg ikke så lett her, uansett om de er butikkfolk, drosjesjåfører eller tiggere. De holder på å mase og stå på sitt selv om du har sagt nei noen ganger. Men kaoset og ståket og maset har sin sjarm også, det er artig å ha opplevd det, det er så totalt annerledes enn det vi er vant til. Sanghmitra er veldig flink til å diskutere priser med sjåfører, kremmere og rikshawkarer, på en bestemt, men stillferdig og vennlig måte.

Da vi kom opp til toppen av trappa, var det en port inn gjennom noen høye murer og tårn som omkranset selve moskeen, og der måtte vi ta av oss skoene. Så tuslet vi i sokkelesten inn på en stor flott steinbelagt plass, som var helt ren og fin, der de besøkende ruslet rundt og beundret moskeen med de flotte kuplene. Det var et flott sted å være.

Vi kunne ikke gå inn i moskeen. Vi kunne heller ikke gå opp i minaretene, fordi vi var kvinner. Vi måtte hatt med oss en mann for å kunne gå opp der. Men det hadde vært fint å komme opp, for det er visst flott utsikt over hele Dehli derfra.

Vi tok også en tur innom stedet der Mahatma Ghandi er stedt til hvile, og der var det veldig velstelt. Det er ikke så mange steder uten litt forfall, søppel eller jordhauger og skrot her ellers, men dette var en nydelig park der folk ruslet stille og rolig omkring. Det var flere skoleklasser der, og utenfor var det en klasse som hadde en freds-markering.

En bred, blank steinblokk markerte gravstedet. En person laget spesiell stemning ved å slå på en tromme, og det var levende lys og blomster på den svarte steinen. Det er tydelig at selve landsfaderen fortsatt blir hedret.

I dag har jeg for øvrig vært hos departementet for fornybare energikilder. Jeg ble tatt med i heisen opp til tiende etasje, og jeg tenkte på at hvis heisen er i samme forfatning som resten av huset, er den ikke helt trygg. Etterpå gikk jeg gladelig opp og ned alle trappene i et par omganger. Men jeg skal være rettferdig, det var noe oppussingsarbeid som foregikk der.

Denne søndagen holder jeg bare på med å renskrive notater, og planlegge de intervjuene jeg har igjen. Over helga har jeg fire-fem intervjuer på de tre dagene som er igjen. Onsdag må jeg holde en gjesteforelesning hos Sanghmitra, for hennes studenter, og den må jeg også forberede i dag. Så nå er det enda mer travelt enn det har vært før!

Jeg gleder meg til å komme hjem og hvile.

kirstenu@student.sv.uio.no

Kraftens mørke side

Fire år etter at *Empire* ble sluppet løs i verden står vi fortsatt og klør oss på hodet. Med boka har Hardt og Negri, globaliseringens Jedi-riddere, gitt oss en lyssabel som vi ikke klarer å bruke. I alle fall ikke ennå.

Yohan Shanmugaratnam

Yes, a Jedi's strength flows from the Force. But beware of the dark side. Anger, fear, aggression; the dark side of the Force are they. [Yoda, i *The Empire Strikes Back*]

En global superorganisme. Et virtuelt Panopticon. Biopolitisk produksjon og biomakt. Dette er begreper som blir til når akademias svar på Obi-Wan Kenobi og Luke Skywalker setter seg ned for å skrive det mest ambisiøse politiske verket i vår tid. Det har gått fire år siden den eldre italienske professoren Antonio Negri og den yngre amerikanske litteraturviteren Michael Hardt kom med boka *Empire*. Boka har ingen undertitler, og heller ingen forklaringer: en sort bok, med en forside som bærer et bilde av klodens overflate sett fra verdensrommet.

Nytt kommunistisk manifest

På mange måter symboliserer bildet av kloden på forsiden de tvetydige i *Empire*. Kloden framstår som et kaotisk, turbulent sted der den kreative motstanden yrer. Samtidig er det en skygge av dødsstjernen i *Star Wars*. Massiv, kald og destruktiv. 'Kraften', som den gamle Jedi-mesteren Yoda advarer den unge Luke Skywalker om, har nemlig en mørk side: imperiet.

Empire kom for å gjøre det som mange på venstresiden hadde ventet på, nemlig å tilby noe nytt, radikalt, noe oppløftende, optimistisk, og noe som makte til opprør. Det var rett etter Seattle og Vesten hadde sett en ny, bred, internasjonal politisk aktivisme som hadde vært fraværende gjennom hele den postmoderne dvalen. Den slovenske filosofen Slavoj Žižek uttalte at boka var "en fornyet utgave av det kommunistiske manifest for vår tid". Og det var også nettopp forfatterens hensikt.

For hvis oppgaven til Marx og Engels var å gi en analyse av industrikapitalismen og dens potensielle fall, er målet til Hardt og Negri å presentere sin versjon av historien om den postindustrielle, postmoderne globaliseringen. Mer enn 150 år før Hardt og Negri beskriver Marx og Engels industrikapitalismens framvekst og dens følger for det bestående samfunnet på følgende måte: "[...] All that is solid, melts into air". Og som om Hardt og Negri ønsker å fortsette der Marx og Engels slapp, er den første setningen i boka: "Empire is materializing before our very eyes". Hva er det de beskriver? Hva er det som er i ferd med å ta form, over oss, rundt oss, og ikke minst – inni oss?

Hardt og Negris visjon er like fengende som den er fengslende. De beskriver globaliseringens mørke side som en tilstand der utbyggingen av mennesker og land foregår i en *perfeksjonert* tilstand; produksjonen og tilraningen av merverdi foregår ikke bare mellom og innenfor nasjonalstater, men på globalt nivå; og enten i vår glade uvitenhet eller i vår klare bevissthet er vi alle underlagt Empire. Det er vanskelig å la være å tenke

på *The Matrix*; rekker av mennesker som ligger i inkubatorer, med rør som trekker ut livskraften deres for å opprettholde en global organisme:

"The multitude is the real productive force of our social world, whereas Empire is a mere apparatus of capture that lives only off the vitality of the multitude – as Marx would say, a vampire regime of accumulated dead labor that survives only by sucking off the blood of the living". (*Empire*, s. 62)

**«Kloden fram-
står som et
kaotisk, turbu-
lent sted der
den kreative
motstanden
yrer. Samtidig
er det en skygge
av dødsstjernen
i Star Wars.
Massiv, kald og
destruktiv»**

tilnærming, og trekker sterkt på klassikere innenfor retningen, først og fremst Michel Foucault, men også folk som Jean Baudrillard, forfatteren Robert Musil, og ikke minst Gilles Deleuze og Felix Guattari. Men referansene er mangfoldige, og strekker seg fra Marx til Machiavelli, og fra Kant til Kafka.

Empire er også et slags virtuelt panopticon; en videreføring av Foucaults arbeider om idealfengslet panopticon, som er bygd slik at de innsatte internaliserer kontrollen av seg selv, uten noen voktere som direkte styrer dem. Den perfekte måten å kontrollere noen på, er å la de drive aktiv selvkontroll. Bevisstgjøringen om eksistensen av dette virtuelle globale fengselet tilsløres blant annet av media og underholdningsindustri ("society of the spectacle"), og den medfølgende tilstanden av disiplinær selvkontroll blant subjektene. Eller sagt med Morpheus i *The Matrix*: "Matrix er overalt. Det er overalt rundt oss. Selv nå, akkurat i dette rommet. Du kan se det når du ser ut av vinduet ditt. Eller når du skrur på tv-en din. Du kan føle det når du skal på jobben. Når du går i kirken. Når du betaler skatt. Det er verden som har blitt trukket ned over øynene dine for å gjøre deg blind for sannheten."

Yohan
Shanmugaratnam
er hovedfags-
student på
samfunnsgeografi.

Til tross for at Empire er en total størrelse som er i ferd med å sluke oss, mener Hardt og Negri at den må bli konfrontert med motstand: "Globalization must be met with a counter-globalization, Empire with a counter-Empire" (s.207). Men den globale ordenen de beskriver er en kamparena uten senter, uten forankring. Empire finnes overalt, men dermed også ingen steder. Det er uklart hvor makten ligger; der det er makt er det motmakt. Dermed kan Empire også angripes overalt, som Gopal Balakrishnan skriver i tidsskriftet *New Left Review*: "[...] den virtuelle kjernen av Empire kan bli angrepet fra hvor som helst". Ifølge forfatterne er det "the multitude" som utgjør den potensielle motstanden til Empire. Men spørsmålet som gang på gang byr seg er: hvem er "the multitude"?

Hvem er "the multitude"?

\Mul"ti*tude), n. [F. multitude, L. multitudo, multitudinis, fr. multus; much, many; of unknown origin] 1. A great number of persons collected together; a numerous collection of persons; a crowd; an assembly. Ex: "But when he saw the multitudes, he was moved with compassion on them." (Matteus, ix, 36)

[Webster's Dictionary]

I anmeldelsen av boka i *New Left Review* beskriver Balakrishnan "the multitude" på følgende vis: "Denne globale mengden [multitude], inkluderer alle de som arbeider, eller som bare er fattige, fra dataekspertene i Palo Alto til slumbeboere i São Paulo, som ikke lenger forestiller seg fellesskapet som bestående av integrerte nasjoner." Dermed var det mange som lurte på hvordan Hardt og Negri oppfattet de nye bevegelsene: representerte de såkalte globaliseringskritiske bevegelsene den motstanden forfatterne så for seg?

I juli 2001 dukket det opp en artikkel i New York Times som var skrevet av Hardt og Negri, der de uttrykte sin støtte til demonstrantene mot G-8 toppmøtet i Genova. Her referer de til de nye bevegelsene som en del av "the multitude":

"Allerede ser vi frøene til denne framtiden i havet av ansikter som strekker seg fra gatene i Seattle til Genova. En av de mest bemerkelsesverdige trekkene ved disse bevegelsene er deres mangfoldighet: fagforeninger sammen med miljøvernere, sammen med prester og kommunister. Vi er i ferd med å se framveksten av en mengde [multitude] som ikke er definert ut fra én identitet, men som er i stand til å oppdage et fellesskap i sin mangfoldighet", skriver de.

Empiriløs Empire

I boka kommer forfatterne med tre konkrete krav som denne "mengden", eller "massen" bør stille. For det første må vi kreve rettigheter som verdensborgere, for å sikre vår bevegelsesfrihet globalt. For det andre skal vi kreve en borgerlønn som sikrer inntekt til alle. Og for det siste må vi ta tilbake produksjonsmidlene, som inkluderer midlene som skaper kunnskap, kommunikasjon og informasjon.

Problemet er følgende: kravene framstår nesten som konkrete, nettopp fordi resten av boka er så lite konkret.

Empire, i all sin overveldende rikdom og aspirasjoner, har en gjennomgående svakhet. Akkurat som i bildet på forsiden av boka er blikket festet et sted langt der ute i verdensrommet. Og selv om forfatterne forsøker

å komme seg ned på jorda er det vanskelig å gripe budskapet, som Stuart Corbridge skriver i tidsskriftet *Antipode*, "[...] fordi *Empire* helt klart er antiempirisk."

Selv om forfatterne åpent karakteriserer prosjektet sitt i *Empire* for å være i Marx sin ånd, har de måttet tåle krass kritikk fra det som kan anses for å være klassiske marxister. Det er først og fremst de postmodernistiske trekkene ved verket som vekker skepsis, og kritikken er ikke helt urimelig. Til tross for at stilen og språket i boka er grundig gjennomtenkt og godt gjennomført – til tider med en poetisk flyt som minner om Marx på sitt beste – må man huske på at Marx hele tiden hadde en kritisk økonomisk analyse i bunn. Den amerikanske marxisten Louis Proyect skriver for eksempel at *Empire* lider av en kronisk mangel på konkrete økonomiske data og eksempler: "En del av problemet med å forstå *Empire* er mangelen av en økonomisk analyse, noe som er overraskende gitt forfatterens bevisste forsøk på å fremsette boka som det 20. århundres kommunistiske manifest".

Hardt, Negri og Gates

Og det er påfallende. For eksempel mener Hardt og Negri at selv om utbyttingen av mennesker stadig intensiveres, skjer dette på en måte som ikke er mulig å måle eller kvantifisere. Proyect påpeker at et slikt syn

er problematisk: "Med andre ord mangler vi det epistemologiske grunnlaget for å kvantifisere priser, lønninger, rentenivåer, inflasjon, osv. [...] Dette forklarer det nokså pinlige fraværet av økonomiske data i *Empire*", skriver han, før han på et noe kynisk vis påpeker: "Ved å tilby noe så jordisk som en kurve som illustrerer kapitalflyt mellom kjerne og periferi [utviklede og underutviklede land, *journ.anm.*], ville de gjøre seg skyldige i å bryte den postmodernistiske regelen mot det å forsøke å vite det vi ikke kan vite noe om".

Postmodernismens forvirring og naivitet kommer til tider nokså tydelig fram, både i bokas språk og innhold, noe som illustreres i følgende sitat. Hold tunga rett i munnen:

"[...] throughout the ontological terrain of globalization the most wretched of the earth becomes the most powerful being, because its new nomad singularity is the most creative force and the omnilateral movement of its desire is itself the coming liberation. The power to circulate is a primary determination of the virtuality of the multitude, and circulating is the first ethical act of a counterimperial ontology. This ontological aspect of biopolitical circulation and mixture is highlighted even more when it is contrasted with other meanings attributed to postmodern circulation [...]" (s. 363)

Innholdet i sitatet over kan sies mye enklere, for eksempel på følgende vis: "En av de fantastiske tingene med informasjonsmotorveien er at det er mye lettere å oppnå virtuell likhet enn likhet i den virkelige verden [...] I den virtuelle verden er vi alle skapt like".

Sitat: Microsoft-sjef Bill Gates.

«Et av hovedbudskapene at dagens globale imperium ikke har et sentrum som fungerer som et hovedsete for makten»

Er imperialismen død?

For selv om postmodernismen i *Empire* er basert på et marxistisk grunnlag, og det finnes rikelig med henvisninger i deler av *Empire* til Marx, og noe til Lenin og Luxemburg om verdensmarkedet og imperialismen overskygges det hele av en blanding av Hegeliansk teleologi og kryptisk postmodernisme, og kommer aldri helt ned på bakken.

Den tradisjonelle marxistiske oppfatningen av imperialismen, slik den ble utviklet av Marx, Hilferding, Lenin og Rosa Luxemburg, dreide seg om nasjoner som ekspanderte sine innflytelsesområder for å utvide grunnlaget for kapitalakkumulasjon. Ifølge Hardt og Negri er har imperialismen i dag blitt erstattet av *Empire*: "In contrast to imperialism, Empire establishes no territorial center of power and does not rely on fixed boundaries or barriers. It is a *decentered* and *detritorializing* apparatus of rule that progressively incorporates the entire global realm within its open, expanding frontiers." (s.xii)

Et av hovedbudskapene er at dagens globale imperium ikke har et sentrum som fungerer som et hovedsete for makten. Som de skriver, "[...] our postmodern Empire has no Rome" (s. 317). Og det er først og fremst tanken om at vi lever under et amerikansk imperium forfatterne vil utfordre; imperialismen er ikke det den engang var. Som de skriver, "United States does not, and indeed no nation-state can today, form the center of an imperialist project. Imperialism is over" (s.xiv). I det desentraliserte og deterritorialiserte Empire er det umulig å si at et land, hvor mektig det enn måtte være, utgjør nervesenteret til det globale utbyttingssystemet.

Året etter kom 11. september, med den medfølgende invasjon av Afghanistan. Og særlig i kjølvannet av den siste krigen i Irak er det vanskelig å la være å tenke at verdens militære makt fremdeles er *sentrert* i USA, mens oljen i aller høyeste grad er *territorialisert* i Irak. Og som anmelderen i *Left Business Observer* skriver, er Washington, Wall Street og Hollywood nokså klare sentra for det som kan kalles USAs globale makt, mens NATO fungerer i praksis som USAs arm i Europa. Til og med FN, som forfatterne anser som et ledd i å oppnå en postnasjonal politisk orden, ble ikke etablert uten at USA ønsket å forsikre seg om at organisasjonen ville tjene supermaktens interesser i Europa. La oss smuglytte på en telefonsamtale mellom den amerikanske forsvarsministeren John J. McCloy og utenriksminister Henry L. Stimson, i perioden da FN var i ferd med å dannes:

McCloy: [...] Russland vil komme til å ønske seg noe lignende i Europa og Asia, og du kommer til å få disse store regionale systemene som kan komme til å provosere fram enda større kriger, og da har du skjært ut hjertet til organisasjonen [FN, journ.anm.].

Stimson: Ja. [...] Selvsagt kommer du til ... kommer du til å kutte ned størrelsen på den nye organisasjonen med det du har blitt enig om nå...

McCloy: Ja, det stemmer. [...] Men på den andre siden har vi sterke interesser av å kunne intervensere hurtig i Europa, der ... to ganger i løpet av én generasjon har vi blitt tvunget til å sende over sønnene våre i en...

Stimson: ...Ja.

McCloy: ...relativt liten Balkan-hendelse, og vi vil ikke miste retten til å intervensere hurtig i Europa bare for å opprettholde vår solidaritet med Sør-Amerika [...]

Stimson: Jeg synes det, helt klart, på grunn av Monroe-doktrinen og...

McCloy: ...Ja.

Stimson: ...og det er en nyttig egenskap, og jeg synes ikke at den bør bli tatt fra oss...

(Fra boka *The Politics of War* av Gabriel Kolko, gjengitt av Louis Proyect i artikkelen *Hardt-Negri's "Empire": a critique*, min oversettelse)

Kreativ ødeleggelse

At FN fra starten av ble dominert og manipulert av USA er forfatterne av *Empire* klare over. De mener også at USA nyter en "privilegert" posisjon i dagens orden også, men poenget til Hardt og Negri er at nasjonalstater kommer i skyggen av transnasjonale aktører i den globaliserte verdensøkonomien. Og ifølge forfatterne, er dette bra.

For på samme måte som Marx og Engels så på den moderne kapitalismen og borgerskapets framvekst som både en progressiv og en destruktiv utvikling, hyller Hardt og Negri det postmoderne Empire som driver fram en prosess av "kreativ ødeleggelse" der nasjonalstaten forsvinner. En av hovedtesene i *Empire* er nemlig at nasjonalstater ikke lenger spiller noen sentral rolle i den globale økonomien, og de er bare "filtre". I et system der nasjonalstater ikke lenger utgjør de viktigste enhetene ser Hardt og Negri blant annet for seg transnasjonale selskaper som de viktigste økonomiske og politiske drivkreftene.

Dette gjelder også i de "postkoloniale land og underordnede regioner". Som Stuart Corbridge påpeker er det vanskelig å forstå om de her ser for seg land som India og Kina, de to største av de postkoloniale landene, og som til sammen utgjør en tredel av verdens befolkning. Hva med de afrikanske landene sør for Sahara, eller de tre milliardene – altså halvparten av verdens befolkning – som lever av å dyrke jorda i utviklingsland? Et påfallende poeng er ifølge Corbridge at det store 'Vi' slik den fremstilles i *Empire* er "[...] slående nordamerikansk". Og ikke bare det. Bare innenfor den nordamerikanske 'postmoderne' tjenesteøkonomien finnes det i dag atskillig mange flere lastebilsjåførere enn dataeksperter.

For det er lett å glemme at staten fremdeles spiller en viktig politisk rolle i verdensøkonomien, når man leser *Empire*. Spørsmålet er ikke om staten finnes eller ikke. Mennesker overalt i verden kjemper ikke for å oppløse stater, men for stater som fungerer til deres beste. Folk i nord-Bihar i India lider under en stat som er mangelfull, "[...] i form av barneskoletilbud eller grunnleggende helsetjenester", ifølge Corbridge. For disse er visjonene om en internasjonal horde av postmoderne "nomader" og "de nye barbarer" som stormer Empires globale (u)orden et nokså fjernt syn. "En lærer som dukker opp på skolen i bygda står ofte høyere på agendaen", kommenterer Corbridge tørt.

En "giftig bok"

Tross all kritikken av boka fra den mer eller mindre tradisjonelle venstresiden, vet vi at Hardt og Negri har gjort *noe* riktig når høyresiden kommer med rabiate utspill om boka som minner om McCarthy-tidens paranoia. Dommen fra redaktøren av det konservative

fortsetter side 29

Takk for alle bidrag!

Una Skjørbotten

Innsamlingsaksjonen til landsbyen vi besøkte på vår hovedfagsekskursjon 2002 er nå avsluttet. Det ble samlet inn 23 000 kr! Tusen takk til alle som har bidratt. Nå vil vi fortelle hva pengene er blitt brukt til, men først en liten oppdatering til dere som ikke har hørt om prosjektet.

I august 2002 dro 15 hovedfagsstudenter på studietur til Ghana. Turen var arrangert på initiativ fra stipendiat Joseph Yaro, som er fra Ghana. En del av opplegget på turen var å besøke to landsbyer nord i Ghana, deriblant Kajelo. Kajelo ligger i Upper-East region, som er den fattigste regionen i Ghana. I Kajelo ble vi tatt hjertelig imot, og hadde et møte med lokalbefolkningen. Et av temaene vi diskuterte var utfordringer lokalbefolkningen har i hverdagen. En rekke områder ble nevnt, som behov for lege/ sykehus, okse og plog, mølle, problemer med reduserte avlinger m.m. En jente sa det er vanskelig å få gjort lekser fordi det ikke er strøm i Kajelo. Etter skoletid må barna hjelpe til med daglige gjøremål fram til det er mørkt, og da er det ikke mulig å lese. Etter oppholdet i Kajelo begynte vi å snakke om å gjøre noe for menneskene i Kajelo, som tok så godt imot oss. Vi diskuterte saken og kom fram til at utdanning er et naturlig tema å støtte for oss studenter.

Innsamlingen startet noen måneder etter vi kom hjem. Josephs lokalkunnskaper og kontakter og Jan Hesselbergs råd var viktig for gjennomføringen av prosjektet. Vi ønsket å gi barna solcellepanel som skulle monteres i skolebygningen, så det ble fokus for innsamlingen. I tillegg ble det arrangert møter i Kajelo hvor de framla andre ønsker innenfor temaet utdanning. Det ble enighet om å kjøpe bøker for de ekstra pengene vi samlet inn.

Nå er solcellepanelet innkjøpt og montert på Kajelo Junior Secondary School. Joseph forteller at det ble godt mottatt og er kjempepopulært. Særlig de eldre barna bruker tilbudet. Riktignok blåste taket av på skolen i sommer, så nå foregår undervisningen utendørs. Heldigvis var ikke panelet montert på taket! Skolen har fått midler til nytt tak, og snart vil solcellepanelet være på plass igjen. Vi har også satt inn 2000 kr på en konto som disponeres av tre personer i lokalbefolkningen (to kvinner og en mann; menn er ikke til å stole på...). Disse pengene skal brukes til vedlikehold og reparasjoner i framtiden.

Det er kjøpt inn bøker for ca 6 000 kr til Kajelo Primary School. Det ble også mobilisert midler lokalt til dette formålet. Det jobbes nå hardt for å bevare bøkene mer enn noen få år. Foreløpig er store deler av bøkene låst inne i skap, men det er utnevnt en person elevene kan henvende seg til for å låne. Joseph sier det vurderes å lage et "bibliotek" hvor bøkene skal være. Det er fortsatt stort behov for flere bøker!

Vi klarte å samle inn mer penger enn beregnet. Det ble holdt nye møter i Kajelo, hvor det kom et sterkt ønske om å kjøpe pulter til ett eller to klasserom for de resterende pengene. Elevene sitter nå på gulvet. Det har eksistert møbler, men de ble laget av en myk tresort, så de gikk i stykker etter kort tid. Nå skal det kjøpes møbler av en hard tresort! Vi hadde 5000 kr igjen som er gitt til å kjøpe inn pulter.

Så igjen, **TUSEN TAKK TIL ALLE SOM HAR BIDRATT!**

una.sjorbotten@nibr.no

Les mer på:
<http://folk.uio.no/hisolli/Ghana/forside.html>

Montering av solcellepanel ved skolebygningen i Kajelo. Foto: Joseph Jarro

Hovedfagstur til Finland

I 2001 gikk turen til India, i 2002 til Ghana. - Spenningen var til å ta og føle på.... hvor skulle hovedfagsstudentene på studietur i år?

Hallfrid Hagemoen

På grunn av instituttets mangel på likvide midler, måtte vi ta saken i egne hender; arrangere tur og finansiere den selv. Av den grunn ble vi færre turkamerater enn ønsket, men fra onsdag 10. til mandag 21. september skulle tolv studenter og to ansatte få 11 glade dager sammen.

Safflebussen og Ryanair tok oss med til det eneste EU-land med landminer, nemlig Finland; de tusen sjøers land.

Tampere, to timer nord for Helsinki, var første stopp. Med Nokia som største arbeidsgiver i området er dette blitt en av de største innlandsbyene i Finland. Tampere huser i tillegg et fantastisk koselig Mumiemuseum og det eneste Leninmuseet i Finland (Lenin var nemlig innom Tampere på en av sine turer til Finland). Etter et par dager med forelesninger, sightseeing og bedriftsbesøk til Nokia bar ferden videre til Karelen, nærmere bestemt Joensuu. Tidlig en søndags morgen rullet nattoget inn på stasjonen. Fortvilelsen traff oss alle hardt. "Hva i all verdens rike skal vi bedrive tiden med her? Dette er jo et latterlig dødfødt sted."

Joensuu er mest kjent for sine naturomgivelser og at det ligger så nærme grensen til Russland. Lite visste vi at vi skulle ha en så behagelig, morsom, og koselig tilværelse som vi hadde de neste dagene. Fylt av fotball, sang, fellesmiddag og gjetteleker ble grunnlaget for et godt studiemiljø i tiden fremover lagt. Jan Hesselberg og Bjørnar Sæthers kontakter ved universitetet og det

Karelske institutt gav oss flere interessante forelesninger om utfordringer Karelen som region står ovenfor. Vi fikk ta, føle og lukte på den empiriske verdenen på cellulosefabrikken, mens utfluktene til skog- og turistattraksjoner ga oss et bilde av de muligheter som ligger i området. Entusiasmen for EU var til å ta og føle på!

Studentunionen ved universitetet, Praxis, hadde laget et tettpakket program for oss, som de skal ha all ære for. Takket være pubbesøk og saunafest i Praxis sin regi fikk vi muligheten til (i hvert fall å prøve) å komme inn under huden på våre finske medstudenter. Vi konkluderte med at finske studenter interesse for norske ølpriser som samtaleemne overgikk interessen for norske studenter og faglige diskusjoner generelt, men sånn er det vel gjerne...

Hvorfor er slike studieturer så viktig? De av oss som dro representerer ulike moduler innen samfunnsgeografi, faglig sett var det derfor stor spredning. Ikke alt var like relevant for våre oppgaver og kurs, men vi hadde det gøy, veldig gøy. Kontoene ble tømte, sekkene ble tyngre og Finland ble vel for oss alle et minne vi ikke trodde skulle bli så kjært.

*Koli,
Finland.
Foto:
David Lier*

Konkurransen; på godt eller vondt?

Ann Cecilie Bergene

Konkurransen blir under dagens nyliberale påvirkning ofte fremstilt som noe utelukkende bra. Blant annet blir det hevdet at den medfører innovasjon og effektivitet; ord som oftest blir sett på som så positive at det ikke behøves å si noe mer. Men fører konkurranse alltid og hos enhver konkurrent til innovasjon og effektivitet? Og kan det argumenteres for at konkurransejaget på mange måter er "self-defeating"?

Ann Cecilie Bergene er hovedfagstudent ved samfunnsgeografi og redaksjonsmedlem i Samfunnsgeografen

Det første resonnementet innebærer ofte en antagelse om at høynet konkurranse fører til at konkurrentene gjør alt for å vinne (eller å i hvert fall ikke bli akterutseilt). Å konkurrere i økonomisk forstand antas å medføre effektivitet og - på grunn av produkters levetid og produktivitet (som også innebærer effektivitet) – innovasjon (Scott et al. 2001). En innovasjon blir av Jessop (1998) regnet for å inkludere fem aspekter. Det første, og som flest tenker på, er et nytt produkt, mens de fire neste er nye produksjonsmetoder, nye markeder, nye leverandører og en ny organisering av industrien. Videre er det vanlig å operere med to former for konkurranse; konkurranse mellom kapitaler og konkurranse mellom steder/ lokaliteter. Disse to er knyttet til hverandre ved blant annet at lokalisering er en viktig faktor i konkurransen mellom kapitaler (noe jeg kommer tilbake til senere). Jeg vil i denne artikkelen hovedsakelig fokusere på konkurransen mellom steder. Spørsmålet som ble stilt innledningsvis, om konkurranse i alle tilfeller vil medføre en positiv spiral, blir også implisitt tatt opp hos Jessop. I sin artikkel bruker han Cox sitt skille mellom svak og sterk konkurranse. Sterk konkurranse vil si positivsum forsøk på å forbedre den strukturelle konkurransedyktigheten gjennom innovasjon, mens svak konkurranse innebærer nullsum forsøk på å sikre seg tildeling av eksisterende ressurser på bekostning av andre. Jessop hevder videre at svak konkurranse dermed ofte innebærer modifisering av reguleringer og incentiver for å tiltrekke seg mobile investeringer. Et annet viktig skille, som på mange måter går hånd i hånd med det forrige, er mellom statiske komparative fordeler og dynamiske konkurransefortrinn. Dette henger sammen med konkurransetypene da komparative fordeler er faktorbaserte og gjerne medfører et forsøk på å tiltrekke utenlandsk kapital. Dynamiske konkurransefortrinn blir derimot regnet for å være samfunnsskapte og hviler på økonomiske, politiske og sosiale innovasjoner for å øke produktiviteten (ibid.). Keating (2001) hevder derimot at ved å vektlegge konkurransefortrinn impliseres det samtidig at utvikling er et nullsumspill, da selve ordet konkurranse innebærer dette. En konsekvens av begrepet er også at det blir regnet med at enhver kan bli konkurransedyktig. Men, poengterer Keating, selv

om *enhver* kan bli konkurransedyktig, følger det logisk fra premissene at ikke *alle* kan være det. Det kan dessuten hevdes at fokuset på konkurransefortrinn har politiske konsekvenser; hvis et land (eller en enhet på et annet geografisk nivå) ikke lykkes, er det dets egen feil. Med andre ord ligger "blaming the victim" til grunn og kritikken mot markedssystemet unngås. I en forlengelse av dette gis også et legitimerings-grunnlag for å overse temaet rundt lik

«selv om enhver kan bli konkurransedyktig, følger det logisk fra premissene at ikke alle kan være det»

fordeling i rom (spatial equity), kutte ned på omfordelingsprogram, og for de velstående til å trekke seg tilbake fra å yte hjelp til de fattigere. Marx (ref. Harvey 1989) anså konkurranse som "bærerens" av kapitalistiske sosiale relasjoner i samfunn hvor sirkulasjon av kapital er den hegemoniske kraften. Harvey (1989) fortsetter argumentasjonen med at konkurranse er en slags tvingende kraft ("the coercive laws of competition") som presser agenter inn i visse aktivitetskonfigurasjoner som selv er konstitutive for den kapitalistiske dynamikken. At aktører (i den grad byer og land kan kalles det, en diskusjon jeg ikke vil gå inn på her) benytter seg av strategien med å tiltrekke seg utenlandske investeringer (FDI) blir ofte sett på som et svar på den globale kapitals mobilitet. Paradokset er at når aktører byr skjorta av seg i et kappløp mot bunnivået ("race to the bottom") økes mobiliteten ytterligere. Innovasjon og fortsatt konkurranse vil med andre ord også øke heller enn redusere usikkerheten i verdens-økonomien, og land/regioner/byer blir enda mer sårbare overfor endringer. På grunn av intens konkurranse også blant kapitaler, blir små nyanseforskjeller mellom steder av stor betydning (ibid.). På grunn av konkurransens tvingende kraft og disse viktige nyanse-forskjellene kan det sies at aktørene blir nødt til å danse etter den samme pipa, da de er "damned if they do, damned if they don't" (Holcomb 1994). Hvis de velger å ikke føye seg risikerer de å rett

og slett falle fullstendig utenfor - blir dansen den rene imitering vil det være fare for nøytralisering av effekt. Sistnevnte alternativ blir av Kaplinsky (1993) kalt "fallacy of composition", og han bruker begrepet i forhold til lands devalueringer ved tilrettelegging av Export Processing Zones (EPZs). Når alle land følger samme strategi nøytraliserer de hverandres effekt, hvilket ofte medfører det ovennevnte kappløpet mot bunnivået. Likevel behøver ikke dette å være en konsekvens; Porter (2001) hevder blant annet at også det å føre en trygg makroøkonomisk politikk kan være gjenstand for "fallacy of composition" (selv om han på ingen måte anser dette som en kritikk av konkurranseideologien, men av nasjonalstaten). "Race to the bottom" blir ofte brukt i forbindelse med de underutviklede landenes forsøk på å lokke til seg utenlandsk kapital, som oftest i form av investeringer gjort av transnasjonale selskaper (TNS). I slike tilfeller medfører "fallacy of composition" ofte et kappløp som i utgangspunktet reduserer skatter, avgifter, lovgivning etc., men som ofte ender i en avskaffelse når bunnivået er nådd. Også ansvarligheten ovenfor arbeidskraften og dennes lønninger blir, i mange tilfeller, et offer for budrunden. Når det ikke lenger er mulig å tilby selskapene flere fordeler, vil landene samle seg opp på bunnen og effekten er svært liten. Den nøytraliserende effekten ved mange imitasjoner kan også ses i byers markedsføringsstrategier (Harvey 1989); hvor mange postmoderne kjøpesentre trengs egentlig? Som regel satser aktørene store pengebeløp på å skille seg ut og dermed tiltrekke seg kapital, men på grunn av faren for imitasjon er konkurransefortrinnet ofte svært kortvarig. En strategi som innebærer den sterke formen for konkurranse vil ofte fokusere på næringsklynger (Jessop 1998). Likevel blir denne fremgangsmåten kritisert for å være bygget enten på ønsketenkning eller generalisering fra utvalgte egenskaper ved spesifikke case (Keating 2001). Keating mener også videre at overgangen fra fordisme til post-fordisme er overdrevet; små firmaer kan være viktige for å øke sysselsettingen og innovasjonen, men de er ofte avhengige av større firmaer og/eller myndighetene. Kritikerne har også påpekt utbyttingen av arbeidskraft i de industrielle distrikter, og hvordan mange av dem den senere tiden har opplevd økonomiske problemer (et eksempel her er Jæren, hvor bedrifter nedlegges med høy frekvens).

I konkurransesammenhengen er det dessuten viktig igjen å poengtere at å imitere suksesshistorier kan virke mot sin hensikt. Dette fordi konteksten varierer fra sted til sted, og på grunn av "fallacy of composition" (ibid.). For Keating blir det likevel viktigst å påpeke hvordan det nye fokuset skyver spørsmål om velferd og sosial rettferdighet til side; konkurransedyktighet blir viktigere enn sosial integrasjon. Uansett kan det som en konkluderende kommentar sies at det ser ut til at konkurranse, om den nå er sterk eller svak, medfører høyt pengeforbruk på noe som gir liten gevinst da investeringes effekt, selv om noen kan vinne på dem på kort sikt, ofte blir nøytralisert av konkurrentenes etteraping. Med andre ord kan det sies at konkurransejaget, ved reell konkurranse mellom tilnærmet likeverdige konkurrenter, som jeg nevnte tidligere av mange blir sett på som noe rent positivt, ofte bringer konkurrentene tilbake til utgangspunktet; på lik linje.

annbe@student.sv.uio.no

Referanser:

- Harvey, D. 1989. *From Managerialism to Entrepreneurialism: The Transformation in Urban Governance in Late Capitalism*. Geografiska Annaler, Vol. 71, No. 1. 3-17.
- Holcomb, B. 1994. *City make-overs: marketing the post-industrial city*. Gold, J.R. & S.V. Ward (eds). Place Promotion: The Use of Publicity and Marketing to Sell Towns and Regions. John Wiley & Sons Ltd., Chichester, New York
- Jessop, B. 1998. *The Narrative of Enterprise and the Enterprise of Narrative: Place Marketing and the Entrepreneurial City*. Hall, T & P. Hubbard (eds). The Entrepreneurial City. Geographies of Politics, Regime and Representation. John Wiley & Sons Ltd., Chichester, New York.
- Kaplinsky, R. 1993. *Export processing zones in the Dominican Republic: Transforming manufactures into commodities*. World Development, No. 11. 1851-1865.
- Keating, M. 2001. *Governing Cities and Regions: Territorial Restructuring*. Scott, A.J. (ed.). Global City-Regions. Trends, Theory, Policy. Oxford University Press.
- Porter, M. 2001. *Regions and the New Economics of Competition*. Scott, A.J. (ed.). Global City-Regions. Trends, Theory, Policy. Oxford University Press.
- Scott, A.J. et al. 2001. *Global City-Regions*. Scott, A.J. (ed.). Global City-Regions. Trends, Theory, Policy. Oxford University Press.

Samfunnsgeografen trenger samfunnsgeografer!

Redaksjonen i Samfunnsgeografen består av studenter fra alle nivåer av faget, og vil gjerne ha flere medlemmer. Har du lyst til å skrive, få andre til å skrive, lage layout, foiografere eller drive med annet redaksjonelt arbeid, ta kontakt!

Send en mail til:

samfunnsgeografen@sgeo.uio.no

Diskursiv oversvømmelse

Anders Iversen

Dette er en kommentar til boka ”Diskursanalyse som teori og metode”, skrevet av Marianne Winther Jørgensen og Louise Phillips. Boka gir en innføring i ulike diskursanalytiske retninger og er pensum på hovedfagskurset i kvalitativ metode. Innendingene jeg har mot boka retter seg mot deler av argumentasjonen i første kapittel, som tar for seg diskursanalysens sosialkonstruktivistiske utgangspunkt:

Vores viden om verden kan ikke umiddelbart tas for objektiv sannhet. Virkeligheten er kun tilgjengelig for os gjennom vore kategorier – og vores viden om verdensbilleder er ikke spejlbilleder av virkeligheten ’derude’, men et produkt af vore måder at kategorisere verden på. (s.13)

Denne retorikken forekommer ofte i sosialkonstruktivistisk litteratur. Retningens egne synspunkter settes opp mot den ekstreme motsatsen – ideen om at vår viten er ”speilbilde av virkeligheten” og dermed utgjør en ”objektiv sannhet”. Det implisitte argumentet ser ut til å være at siden denne forestillingen åpenbart er urimelig, må forholdet være det motsatte; vår viten er et ”rent produkt av våre måter å kategorisere verden på”:

Den fysiske verden finnes også, men den får kun betydning gjennom diskurs. (s.17)

Dette forstår jeg ikke. Det at viten om verden bare er tilgjengelig *gjennom* våre kategoriseringer behøver vel ikke å bety at den *utelukkende er et produkt* av disse kategoriseringene? Når jeg foretrekker å ta trappa ned fra åttende etasje snarere enn å hoppe ut av vinduet er vel ikke dette *bare* et produkt av hvordan språket former kategoriene som jeg tenker gjennom? Er ikke selve tyngdekraften – uavhengig av diskurs – også med på å skape min skepsis til snarveien?

Jørgensen og Phillips forsøker å klargjøre ved å gi et eksempel:

Et eksempel kunne være, hvordan folk forstår en oversvømmelse af et område, hvor en flod går over sine bredder. Oversvømmelsen, i form af en stigning af vandstanden, er en begivenhed, som finder sted uafhængigt av menneskers tanker og tale. Alle drukner, hvis de befinder seg på et uheldigt sted, uanset hvilke betragtninger de så måtte gjøre seg om oversvømmelsen. Oversvømmelsen er et materielt faktum. Men når folk forsøker at sette oversvømmelsen inn i en meningsgivende sammenheng, er oversvømmelsen ikke længere udenfor diskurs. Mange ville knytte begivenheden sammen med kategorien ’naturfænomen’. Men de ville alligevel ikke nødvendigvis beskrive den på samme måde. Nogle ville trække på en meteorologisk

diskurs og beskrive oversvømmelsen som et resultat af den usædvanlig store mængde nedbør, der måske er faldet på det seneste. Andre ville beskrive oversvømmelsen som en del av El Niño-fænomenet og dets konsekvenser for visse deler av verden eller en af de mange globale konsekvenser av drivhuseffekten. Andre igjen vil se oversvømmelsen som resultat av en forkert politikk fx regeringens manglende vilje til at opføre diker. Endelig ville nogle se oversvømmelsen som et udslag af ’guds vilje’. De ville sætte den i sammenheng med guds vrede over et folks syndige levemåte eller se den som et varsel om verdens undergang. Oversvømmelsen som en begivenhed, der på et givet tidspunkt finner sted, kan altså tilskrives mening ud fra mange forskjellige perspektiver eller diskurser (som kan kombineres på forskjellige måter). [...] Språket er således ikke bare en kanal, hvorigennem [...] fakta om verden kommuniseres, sproget er derimod en ’maskine’ som *konstituerer* den sociale verden. (s. 17-18, uthevelse i original)

For meg bidrar imidlertid ikke dette til annet enn ytterligere forvirring. Det første jeg stusser på er påstanden om at den empiriske observasjonen av oversvømmelsen er uproblematisk – den er et ’materielt faktum’. Blir ikke også selve observasjonen filtrert gjennom våre kategorier? Et annet problem er at eksempelet ser ut til å vise det motsatte av det det er ment å gjøre: den fysiske verden inneholder universell lovmessighet. En person som befinner seg lenge nok under vann drukner – helt uavhengig av språklige konstruksjoner og diskurser. Det største problemet er likevel at det er uklart hva som i dette eksempelet beviser at det er språket som konstituerer den sociale verden. Mangelen på konsensus handler om årsaksammenhenger; det eksisterer ulike teorier om opphavet til oversvømmelsen. Er ikke dette et banalt poeng som alle vitenskapsteoretiske retninger er i stand til å svare for? At verden kan tolkes på mange måter innebærer vel ikke at vår viten om den er et rent diskursivt produkt? Peker ikke snarere likhetene mellom de ulike meningene om årsaksforhold i retning av at selve det fysiske fenomenet, oversvømmelse, har egenskaper som påvirker de eksisterende tolkningene? Hva er det ellers som hindrer beskrivelser av oversvømmelsen som resultatet av et løpsk reinsdyr eller en defekt kakkelovn?

Poenget med dette innlegget har ikke vært å gå inn i grunnlagsdiskusjoner – det finnes nok av artikler som diskuterer sosialkonstruktivismen. Det jeg ønsker er rett å slett å gi uttrykk for at forvirringen denne formen for diskursanalyse fyller meg med bare vokser når jeg leser Jørgensen og Phillip. For øvrig gir boka en – i den grad emnet tillater – lettlest og grei oversikt over diskursanalytiske tilnæringsmåter.

a.b.iversen@geo.uio.no

Pensum økonomisk geografi

Anja Gjerum og Hilde Solli

På pensumet i økonomisk geografi, både på grunnfag, mellomfag og hovedfag er det mye fokus på klynger, innovasjonssystemer, læring og nettverk. Dette er en konsekvens av hvilke interesser de ansatte på instituttet har. Som Tone Haraldsen og Bjørnar Sæther påpekte i Samfunnsgeografen tidligere er det kanskje på tide å revidere pensumet, og i denne sammenhengen vil vi gjerne komme med noen innspill.

Problemet med pensum i økonomisk geografi er, slik vi ser det, at det blir for hyggelig. Regionale innovasjonssystemer og læring er interessante tema, problemet er bare at vi ikke klarer å slå oss til ro med at disse teoriene vektlegger av relasjoner mellom likeverdige partnere gjenspeiler den utviklingen vi ser i industrien og i verden i dag. Med andre ord, vi savner vektlegging av maktforhold og vertikale relasjoner mellom bedrifter med forskjellig ressursbase. Ved å inkludere denne typen relasjoner i pensum får man et større perspektiv og avstanden blir kortere til den delen av pensum som handler om globalisering.

I en "globalisert verden" er mye av produksjonen av varer og tjenester organisert globalt og et virvar av leverandører og underleverandører, produksjons-, markedsførings- og salgsenheter er knyttet sammen på verdensbasis. Dette er utvilsomt geografi, og det har i de senere år vært gjort en god del forskning knyttet til disse prosessene. Blant annet på Universitet i Sussex har de utviklet forskning og diskusjoner rundt begreper som globale varekjeder, globale verdikjeder og nettverk. Slagordet har vært "spreading the gains from globalisation", og forskningen har i stor grad handlet om hvem som bestemmer hva i forholdet mellom aktørene i produksjonen, og hvem som stikker av med overskuddet i de globale produksjonsnettverkene. Denne forskningen har satt søkelys på mye av det vi har savnet på faget vårt, nemlig makt og fordeling

mellom land og regioner på verdensbasis. Denne forskningen har også blitt knyttet sammen med noe av den forskningen vi kjenner så godt, nemlig den knyttet til klynger. Dermed får man fram en sammenheng mellom det regionale, nasjonale og det internasjonale. Vi har i forbindelse med vårt hovedfagsarbeid lest mange artikler med stor interesse, og velger å tro at vi iallfall er blitt litt klokere. Med bakgrunn i dette velger vi å foreslå noen artikler som et utgangspunkt for et nytt og mer spennende pensum. Gereffi, G. et al. 1994. *Introduction: Global Commodity Chains*. Gereffi, G. & M. Korzeniewicz (ed). *Commodity Chains and Global Capitalism*, Praeger Publishers. Westport.

(Evt. Gereffi, G. 1994. Chapter 5: *The Organization of Buyer-Driven Global Commodity Chains: How U.S. Retailers Shape Overseas Production Networks*. Gereffi, G. & M. Korzeniewicz (ed). *Commodity Chains and Global Capitalism*, Praeger Publishers. Westport.)

Kaplinsky, R. 2000. *Spreading the gains from Globalisation: What can be learned from Value Chain Analysis?*. IDS Working Paper, No. 110. *Institute of Development Studies*. Sussex.

Leslie, D. & S. Reimer. 1999. *Spatializing commodity chains*. *Progress in Human Geography*. Vol. 23, No. 3. pp. 401-222
Humphrey, J. & Schmitz, H. 2000. *Governance and upgrading: Linking industrial cluster and global value chain research*. IDS Working Paper, No.120, 1-37.

Smith et al. 2002. *Networks of value, commodities and regions: reworking division of labour in macro-regional economies*. *Progress in Human Geography*. Vol 26, No. 1. 41-63.

Sturgeon, T. 2001. *How Do We Define Value Chains and Production Networks*. *IDS Bulletin*. Vol. 32, No. 3. 9-18. *Sussex*

anja@antiol.no

hisolli@student.sv.uio.no

Fortsatt fra side 23

og elitistiske amerikanske tidsskriftet *The New Criterion*, Roger Kinball, er som følger: "Bøker som *Empire* er ikke uskyldig akademisk forskning. De opphisser til vold og terrorisme." I artikkelen *The new anti-Americanism* skriver han at boka aldri burde ha blitt gitt ut. "[...] *Empire* har et illevarslende pragmatisk mål: å undergrave troen på de liberale institusjoner som utgjør det amerikanske samfunn. Det er en giftig bok som har som formål å ikke forstå, men ødelegge samfunnet. Harvard University Press burde skamme seg for å ha utgitt den."

Riktig nok er Hardt og Negri åpent for en militant og revolusjonær motstand. Og Negri sitter som kjent fengslet i Roma for anklager om deltakelse i planleggingen av terroraksjoner fra de røde brigader i syttiårene. Men det er for det første lite som tyder på at han er skyldig, og for det andre at forfatterne anser terror som et strategisk middel i kampen mot Empire. Men når fokuset for denne volden er så uklart, er det likevel vanskelig å forstå den strategiske nytten ved en slik motstand. Det er som Obi-Wan advarer Luke: "Ikke gi etter for hatet – det leder til den mørke siden". I den første siden av boka siterer de Ani DiFranco,

som sier at "Every tool is a weapon if you hold it right". Men fire år etter utgivelsen framstår boka som et våpen som vi ikke klarer å bruke; det er en lyssabel som vi ikke klarer å slå på.

Like fullt: boka svever på en optimisme som ofte savnes sårt i tradisjonell venstresidelitteratur. Ifølge forfatterne selv er den skrevet som et 'stort narrativ', og deler av boka får ofte profetiske proporsjoner. Avslutningsreplikken til Neo i *The Matrix* oppsummerer budskapet fra Hardt og Negri. "Du er redd for forandring. Jeg kjenner ikke fremtiden. Jeg kom ikke hit for å fortelle deg hvordan dette kommer til å slutte. Jeg kom hit for å fortelle deg hvordan det kommer til å begynne. [...] En verden uten regler eller kontroll, grenser eller skillelinjer. En verden der hva som helst er mulig".

yoshan2000@hotmail.com

Mine klassikere før og etter jobb

Lurt på hva som har formet instituttets kvinner og menn til det de er i dag? Samfunnsgeografen lanserer spalten "Mine klassikere" der de vitenskapelige ansatte forteller hva de egentlig vil ha på pensumlistene og hva som ligger på nattbordene. Førsteamanuensis Bjørnar Sæther kan ikke skjønne hvorfor Astrid Lindgren aldri fikk Nobelprisen i litteratur.

Bergdis Jóelsdóttir

*Bjørnar Sæther.
Belest, javisst, men
hvem er denne Weber
alle snakker om?
Foto: Gunnar
Berglund*

Hvilke fagbøker har påvirket deg mest som samfunnsgeograf?

Jeg har kommet fram til tre bøker som alle var en del av det vi leste som studenter. Det kan indikere at det vi leser i studietiden vil prege oss om fagpersoner i mange år seinere, kanskje i for mange år?

Method in social science fra 1984 av Andrew Sayer. Boken gir en innføring i realisme for samfunnsgeografer som er relevant, særlig innen økonomisk geografi. Boken dannet skole blant samfunnsgeografer fra Oslo fra midt på 1980-tallet og framover.

Global Shift av Peter Dicken som har kommet i stadig nye utgaver. Boken gir et godt perspektiv på økonomisk globalisering, hva det er og hvordan den arter seg. Den tilbyr en form for «verdensbilde» som er relevant og interessant.

The Competitive Advantage of Nations fra 1990 av Michael Porter var og er fremdeles en tilnærming som gjør det mulig å knytte analyser av bedrifter opp mot territorielle prosesser. Slik jeg ser det er det en fordel og forholde seg til enkeltbedrifter, selv om en innen økonomisk geografi er opptatt av produksjonssystemer.

Hvilken skjønnlitterær bok bør alle samfunnsgeografer lese?

Når det gjelder skjønnlitteratur leser jeg mye for barna mine. Det går mye i Astrid Lindgren. Mange vil en fase i livet forholde seg til barnebøker og Lindgrens bøker har mange budskap til voksne. Hun har mangt å si om klasseforholdene i Småland for 100 år siden og hun har et sterkt engasjement for de svake i samfunnet. Det er for meg uforståelig at hun aldri fikk Nobelprisen.

Hvilken bok burde du ha lest?

Det er mange, men når det gjelder fagbøker burde jeg ha lest mer økonomisk sosiologi som Weber og Polyani. Økonomisk geografi slik faget framstår i dag er mye påvirket av tankegods fra Weber, men det er for meg noe uklart i hvilken grad og hvordan denne påvirkningen har foregått.

Bjørnars fag-klassikere får du lånt på Universitetsbiblioteket. Vil du ha klassikerne på permanent basis i bokhyllen er de dine for den nette sum av kr. 1.234,- på Akademikas netthandel Gnist.no. Astrid Lindgren finner du sannsynligvis i din egen bokhylle.

bergdis@online.no

Hva gjør stipendiatene?

Innenfor og utenfor

Jeg heter Jørgen Carling, er 29 år gammel, og holder på med en doktorgrad i samfunnsgeografi. Jeg tok samfunnsgeografi som første grunnfag i 1995, og fortsatte med mellomfag i utviklingsgeografi. Jeg skrev oppgave om hvordan internasjonal arbeidsmigrasjon påvirker utviklingsprosessen i senderlandene, og det la grunnlaget for mye av det jeg har gjort siden. Semesteret etter ville jeg ta fri og reise. Jeg bestemte meg for å dra til et land med stor utvandring, med tanke på å kunne skrive om det i hovedoppgaven noen år senere. Jeg valgte Kapp Verde, som jeg lenge hadde hatt lyst til å besøke, og som viste seg å være det rene laboratoriet for migrasjonsstudier: Så og si alle har slektninger i utlandet, mange drømmer om å reise ut, og utvandring er et fenomen som preger alle sider av samfunnet. Etter to år med demografi og samfunnsøkonomi begynte jeg på samfunnsgeografi hovedfag i 1999. Jeg hadde sett hvor avgjørende Europas strenge innvandringspolitikk er for et land som Kapp Verde, og i hovedoppgaven konsentrerte jeg meg derfor om to spørsmål: Hvem ønsker å utvandre, og hvem er det som faktisk klarer det til tross for barrierene.

Jeg hadde lyst til å fortsette med doktorgrad, og fant ut at det ville vært spennende å også gjøre feltarbeid i et av de kappverdianske samfunnene i Europa for å se hvordan den strenge innvandringspolitikken oppleves fra den siden. Resultatet ble et prosjekt som dreier seg om båndene mellom kappverdianere i Nederland og på Kapp Verde. Jeg er spesielt opptatt av relasjonene mellom mennesker på utsiden og innsiden, som ofte er nære slektninger men står i et spesielt maktforhold til hverandre, definert av innvandringspolitikken. Jeg gjorde feltarbeid i Rotterdam (som har omtrent like mange kappverdianere som Oslo har pakistanere) og har vært tilbake på Kapp Verde to ganger. Siste gang reiste jeg sammen med samboeren min Heidi Østbø Haugen, som er nyutdannet samfunnsgeograf. Der gjorde vi feltarbeid til et lite forskningsprosjekt sammen. Kapp Verde har nemlig opplevd stor innvandring av kinesiske entreprenører de siste årene, til tross for at de fleste kappverdianere ikke ser noen

fremtid på stedet. Ettersom Heidi gjorde feltarbeid i Kina og snakker Mandarin kunne vi samarbeide og gjøre intervjuer både med kinesiske butikkeiere og med kappverdianske kunder og ansatte.

Jørgen Carling er stipendiat ved PRIO

I motsetning til de tre stipendiatene som presenterte seg i forrige nummer av Samfunnsgeografen, sitter jeg ikke ved instituttet på Blindern, men ved Institutt for fredsforskning (PRIO) som er et frittstående forskningsinstitutt. Der er jeg ansatt som forsker for en fireårsperiode og skal bruke 75 % av tiden på doktorgradsprosjektet mitt. Resten av tiden må jeg jobbe med andre prosjekter som jeg selv må utarbeide og skaffe finansiering til. Det er et veldig slitsomt press, men samtidig spennende fordi man hele tiden må tenke på nye ideer og samarbeidspartnere.

Besøk meg gjerne på www.dragoeiro.com, et nettsted som jeg har laget for å nå ut til folk med arbeidet mitt.

jorgen@prio.no

Samfunnsgeografen gratulerer kandidatene som har levert hovedoppgave høsten 2003 og våren 2004

Siri Bjaarstad	Oslo ungdommers forestilling om bygda. En studie av unges stedsforståelser, tilhørighet og identitet.
Siv Astri Eie	Den ekskluderende skolen. Hvilke forhold virker ekskluderende for barns skolegang? En studie fra Bhavnagar, India.
Torunn Hjorthol	Blindern-student – Fellesskap og identitet til sted i kontekst av Oslo. En studie av Blindern-studenters opplevelse av sosiale dimensjoner ved studietilværelsen i Oslo.
Silje Katinka Jansen	Venturekapitalfinansiering av innovasjon. Kobling av venturekapitalselskaper og entreprenører i Osloregionen.
Ingrid Marie Kielland	Fiskernes latter. Politisk og organisatorisk praksis i en fiskerlandsby i Sri Lanka.
Henriette Maanum Hansen	Møtet mellom hiv-positive og hiv-negative. En studie av hiv- og aids-relatert stigmatisering på Tobago.
Kjetil Nordahl	Bedrifters holdninger til miljøspørsmål – en studie av norske selskaper i Malaysia.
Inger Marie Silli	Matvareutryggleik i Burkina Faso. Diskusjon av faktorar som verkar på matvareutryggleiken blant bondehushald i Dabiou.
Morten Tønnessen-Krokan	Human Rights Education. Does human rights knowledge lead to mobilization of women in rural Senegal?
Kjersti Winger	Education for all? School Attendance among the Hmong in Sapa, Vietnam.
Jonas Ravn Øhlckers	Enhet i mangfold. Politisk etnisitet og statlig forskjellshåndtering i Sør-Afrika etter apartheid.